

T.C
ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

BAŞLANGIÇ SEVİYESİ KANUN EĞİTİMİ MODELİ ÖNERMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Deniz Göktaş

İcra Sanatları Fakültesi
Çalgı Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kibele Kıvılcım Çiftçi

Temmuz 2023

T.C
ANKARA MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
MÜZİK VE GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

BAŞLANGIÇ SEVİYESİ KANUN EĞİTİMİ MODELİ ÖNERMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Deniz Göktaş

2002014

İcra Sanatları Fakültesi
Çalgı Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kibele Kıvılcım Çiftçi

Temmuz 2023

TEZ ONAYI

MGÜ Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü'nün 2002014 Numaralı Yüksek Lisans Öğrencisi Deniz Göktaş'ın ilgili yönetmeliklerce belirlenmiş gerekli tüm şartları yerine getirmek suretiyle, BAŞLANGIÇ SEVİYESİ KANUN EĞİTİMİ MODELİ ÖNERMESİ başlıklı tezini hazırlamış ve aşağıda imzaları bulunan jüri önünde, başarıyla sunmuştur.

Tez Danışmanı	Unvanı Adı SOYADI Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Doç. Dr. Kibele Kıvılcım ÇİFTÇİ
---------------	---	------------------------------------

Jüri Üyeleri	Unvanı Adı SOYADI Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Serkan GÜNALÇİN
--------------	---	-----------------------------------

Unvanı Adı SOYADI Selçuk Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Emsal Aksın ÇEVİK
--	---

Teslim Tarihi : Gün Ay Yıl

Savunma Tarihi : Gün Ay Yıl

ETİK BEYAN

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzik ve Güzel Sanatlar Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen hususlar doğrultusunda hazırladığım bu tez çalışmasının akademik ve etik kurallar çerçevesinde gerçekleştirilmiş olduğunu; tezde yer verdiğim tüm bilgi, belge, bulgu, yorum ve sonuçları bilimsel etik ilkelere bağlı kalarak oluşturduğumu; yararlandığım eserlerin tümüne etik kurallar dâhilinde atıfta bulunup kaynakçada yer verdiğimi ve Enstitüye teslim ettiğim çalışmanın bütünüyle özgün nitelikte olduğunu bildirir; tez çalışmamla ilgili olarak burada dile getirdiğim kişisel bildirimin aksi yönünde ortaya çıkabilecek ve etik kuralların ihlal edilmiş olduğuna işaret eden bir tespit durumunda, akademik kariyer bağlamında aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını peşinen kabullendiğimi beyan ederim.

Tarih

İmza
Deniz GÖKTAŞ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TEZ ONAYI	i
ETİK BEYAN.....	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xiii
SUMMARY	xv
1. GİRİŞ	1
1.1 Çalgı Eğitiminde Kullanılan Yöntemlere Genel Bakış	4
1.2 Kanun Eğitiminde Kullanılan Yöntemlere Genel Bakış	4
1.3 Kanun Eğitiminde Kullanılan Örnek Kaynaklar	5
1.4 Çalgı Eğitiminde Başlangıç Seviyesinde Uygulanan Yöntemler Hakkında	7
1.5 Araştırmanın Amacı	8
1.6 Önem	8
1.7 Problem Cümlesi	9
1.8 Alt Problemler	9
1.9 İlgili Araştırmalar	10
1.10 İncelemede Geçen Bazı Müzik Terimleri	11
2. YÖNTEM.....	13
2.1 Araştırma Modeli	13
2.2 Evren ve Örneklem.....	13
2.3 Verilerin Toplanması.....	14
2.4 Verilerin Analizi.....	14

3. BULGULAR	17
3.1 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Mızrap Hareketlerine Yönelik Gösterimler (İşaretlemler)	17
3.2 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Sağ-Sol Elin Bölgesel Konumlanması.....	18
3.3 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Tartım Kalıpları	20
3.4 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Usul ve Ölçüler	26
3.5 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Ton, Makam ve Modlar	27
3.6 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Evrensel Notasyon Uygulamaları	29
3.7 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Konu Sıralaması	32
3.8 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Polifonik Nota Yazımı Uygulamaları	35
3.9 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Ses Üretme Teknikleri Bilgilendirmeleri	36
3.10 Kanunda Nota Yerleri ve Mandal Düzenegi	37
4. BAŞLANGIÇ SEVİYESİ KANUN EĞİTİMİ İÇİN BİLGİLENDİRME VE ETÜTLER	39
4.1 Kanunda Nota Yerleri ve Mandal Düzenegi	39
4.2 Duruş, Tutuş, Oturuş	39
4.3 Yüksük Mızrap	40
4.4 Akort.....	40
4.5 Kanunda Ses Üretme Teknikleri	40
4.6 Mızrap şekilleri.....	41
4.7 Etütler	41
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	87
KAYNAKÇA	91
ÖZGEÇMİŞ.....	93

TABLO LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1 Kaynaklarda mızrap hareketlerini gösteren ifadeler.	17
Tablo 3.2 Kaynaklarda kullanılan usül ve ölçüler.	27
Tablo 3.3 Kaynaklarda kullanılan ton, makam, diziler.	28
Tablo 3.4 Kaynaklarda belirtilen evrensel notasyon uygulamaları.	29
Tablo 3.5 Polifonik nota yazımına ait uygulamalar.	35
Tablo 3.6 Ses üretme tekniklerine yönelik bilgilendirmeler.	37

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1 Bölgesel konumlanma ve ses üretme uygulamaları.....	42
Şekil 4.2 Bölgesel konumlanma, ses üretme ve tartım kalıpları uygulamaları.....	43
Şekil 4.3 Bölgesel konumlanma ile ezgisel hareket uygulamaları	44
Şekil 4.4 Bölgesel konumlanma, ezgisel hareket ve tartım kalıpları uygulamaları...	45
Şekil 4.5 Etüt 5.....	46
Şekil 4.6 Etüt 6.....	47
Şekil 4.7 Etüt 7.....	48
Şekil 4.8 Etüt 7A.....	48
Şekil 4.9 Etüt 8A, 8B, 8C, 8D	49
Şekil 4.10 Etüt 8E	49
Şekil 4.11 8F	50
Şekil 4.12 Etüt 8G, 8H, 8I, 8J, 8K.....	51
Şekil 4.13 Etüt 8, 9, 10, 11.....	52
Şekil 4.14 Etüt12.....	53
Şekil 4.15 Etüt 13, 14, 15, 16, 17, 18.....	54
Şekil 4.16 Etüt 19.....	55
Şekil 4.17 Etüt 20.....	55
Şekil 4.18 Etüt 21.....	56
Şekil 4.19 Etüt 22.....	56
Şekil 4.20 Etüt 23.....	56
Şekil 4.21 Etüt 24.....	57
Şekil 4.22 Etüt 25, A, B, 26, A, B	58
Şekil 4.23 Etüt 27,A ,B	59
Şekil 4.24 Etüt 28.....	60
Şekil 4.26 Üst, Alt Mızrap	61

Şekil 4.27 Üst Alt Mızrap Etüt 31.....	62
Şekil 4.28 Etüt 32.....	62
Şekil 4.29 İnici Kromatik Etüt	63
Şekil 4.30 Çıkıcı Bağlı Kromatik Etüt	63
Şekil 4.31 Çıkıcı Bağısız Kromatik Etüt.....	64
Şekil 4.32 Oktav Etüt.....	64
Şekil 4.32 Etüt 36.....	65
Şekil 4.33 Çarpma.....	65
Şekil 4.34 Çarpma Etüt	66
Şekil 4.35 Mordan.....	66
Şekil 4.36 1. Tür Mordan.....	67
Şekil 4.37 1. ve 2. Tür Mordan	67
Şekil 4.38 2. Tür Mordan.....	67
Şekil 4.39 Grupetto 1	68
Şekil 4.40 Grupetto 2	68
Şekil 4.41 Grupetto	68
Şekil 4.42 Ölçülü Teremolo 1	69
Şekil 4.43 Ölçülü Tremolo 2.....	69
Şekil 4.44 Bağlı, Bağısız, Ölçüsüz Tremolo	69
Şekil 4.45 Trill	70
Şekil 4.46 Trill Tremolo.....	70
Şekil 4.47 Polifonik Yazım.....	71
Şekil 4.48 Polifonik Yazım, Poliritim.....	71
Şekil 4.49 Asimetrik Etüt.....	72
Şekil 4.50 Polifonik Yazım Asimetrik Etüt	72
Şekil 4.51 Süsleme, Varyasyon.....	73
Şekil 4.52 Süsleme Varyasyon 2.....	73

Şekil 4.53 Etüt 45 Nihavend	74
Şekil 4.54 Etüt 46 Hicaz	75
Şekil 4.55 Etüt 47 Re Minör	76
Şekil 4.56 Etüt 48.....	77
Şekil 4.57 Etüt 49 Rast 5/8	78
Şekil 4.58 Etüt 50 Hicaz 7/8	78
Şekil 4.59 Etüt 51 Nikriz 9/8	79
Şekil 4.60 Etüt 52 Hicazkar Asimetrik	79
Şekil 4.61 Etüt 53 Hicaz	80
Şekil 4.62 Etüt 54.....	81
Şekil 4.63 Nihavend Longa	82
Şekil 4.64 Hicaz Zeybek.....	83
Şekil 4.65 Nihavend Sirto	84
Şekil 4.66 Sultaniyegah Oyun Havası	85

ÖZET

Kanun eğitim sürecinin en önemli ve kritik dönemlerinden olan başlangıç seviyesi, kaynaklar ve müfredat açısından hala netlik kazanmamış bir alandır. Bu araştırmada; 1976 yılından itibaren kanun için yazılmış yerli yabancı, metot, kitap, tez v.b kaynaklar karşılaştırılarak, eksiklikleri tamamlayarak ve mesleki müzik eğitimi kurumlarındaki kanun eğitiminin başlangıç seviyesi düşünülerek bir eğitim modeli planlanmış ve modele uygun etütler, eserler vb. yazılıp basitten karmaşığa sıralanmıştır. Türk Müziğinin kanuna, kanunun da Türk Müziğine yeni bakış açıları getirmesi hedeflenen bu eğitim modelinde amaç; kanunu tanıyan, kanunun içinde bulunduğu müziklerin dilini bilen ve icra edebilen, evrensel müzik dilinden haberdar olan bir kanun icracısı yetiştirme sürecine katkı sağlamaktır. Araştırmada kullanılan yöntem, doküman analizi/inceleme olup bu yöntem dahilinde bahsedilen kaynaklar incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına alt problemlere ilişkin elde edilen verilerden ulaşılmış; incelenen kaynakların başlangıç seviyesi kanun eğitiminde eksik kalan yönleri ortaya çıkartılarak araştırmanın problem cümlesine çözüm aranmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar dahilinde başlangıç seviyesi eğitim modeline yönelik etütler oluşturularak bu etütlerde hedef davranışlar tespit edilmiş, eğitimde uygulamaya yönelik bilgilendirmeler etütler ile birlikte paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kanun, Kanun eğitimi, Kanun notasyonu

SUMMARY

The entry level, which is one of the most important and critical periods of the Qanun education process, is still an area that has not been clarified in terms of resources and curriculum. In this research, an education model was planned by comparing local and foreign sources, methods, books, theses, etc. written for Qanun since 1976, by completing the deficiencies and considering the initial level of Qanun education in vocational music education institutions, and studies, works, etc., suitable for the model. written and arranged from simple to complex. The aim of this education model, which aims to bring new perspectives on Turkish Music to the law and the law to Turkish Music, is to contribute to the process of raising a law player who knows the law, knows and can perform the language of the music in which Qanun is, and is aware of the universal music language.

1. GİRİŞ

Müzik eğitiminin önemli kollarından biri olan çalgı eğitimi ile ilgili literatürde birçok tanım ve görüşe yer verilmiştir. Bunlardan birkaçını örnek vermek gerekirse;

Çalgı eğitimi: *"Bir çalgıyı çalma becerisini gösterebilmek için birtakım becerilerin sistematik olarak kazanılmasından oluşan uzun bir eğitim sürecidir"* (Çoban, 2011, s. 116)

Yıldız'a göre (1986, s. 3); "çalgı eğitimi çalgı çalmayı öğrenebilme, çalgıyı etkin kullanabilme, çalgı çalmayı geliştirebilme ve çalgı çalmayı öğretebilme basamaklarını gerçekleştirecek biçimde programlanıp yürütülür" (Can, 2018, s. 233)

Çalgı eğitimi sürecinde; bireylerin ve toplumların, devinışsel, duyuşsal ve bilişsel davranışlarında istendik değışiklikler ya da yeni davranışlar kazandığı düşüncesi hâkimdir (Uçan, 1994, s. 9-30). Diğer pek çok tanımlardan da yola çıkılarak çalgı eğitimi konusunda genel kabul görmüş üç ortak nokta dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi; çalgı eğitime yönelik yöntemler bütünü, ikincisi; kendi yaşantısı yoluyla, alınan çalgı eğitiminin bireyde davranış değışikliğine yol açması, üçüncüsü de bireylerin ve toplumların yaşamını etkileyen bir eğitim alanı olduğudur.

Bütün bu tanımların; müzik türü, müzik coğrafyası ve müzik kültürü ayırımı olmadan tüm çalgıları kapsadığı görölmektedir. Özelde ise her çalgı türünden (yaylı, nefesli, mızraplı vb.) ve icra edildiğı müziklerden yola çıkılarak bir çalgı eğitimi planlanması söz konusudur. Dolayısıyla çalgı eğitiminin bir kolu olan kanun eğitiminde; hem Türk müziğı, hem de mızraplı çalgı sınıflamasına göre eğitimin planlandığı görölmektedir.

Kanun Eğitimi, genel bir bakış açısıyla, kanun çalmaya yönelik, refleks oluşturma, geliştirme ve müzik çevresinde kullanılan bilişsel, duyuşsal, devinışsel davranışları kazandırma süreci olarak düşünölmektedir. Kanun eğitiminde; her çalgıda olduğu gibi başlangıç seviyesi önemli bir seviye olmakla birlikte bazı temel amaçları içinde barındırmaktadır. Bu temel amaçların başında ise; kanun çalmaya yönelik vücudun doğru konumlandırılması, ellerin, parmakların kanun üzerindeki konumu, temel ses üretme teknikleri, kullanılan etütlerin analitik, teorik ve icraya yönelik kazanımları ve çalgının fiziki özellikleri gibi konularda bilgi/beceri sahibi olunması gelmektedir.

Temelde kazanılması gereken bu bilgi ve becerilerin haricinde; icracının çalgısını tanıması, kanunun içinde bulunduğu (icra edildiği) müziklerin dilini bilmesi, evrensel müzik dilinden haberdar olması, bunları uygulayabilmesi, öğretmesi, yorumlaması, sorgulaması ve geliştirmesi, genelde bir amacın belirlenmesi yönünde eğitim sürecine katkı sağlamaktadır.

Bu süreci planlarken, geçmişte kullanılan ve günümüzde de kullanılmakta olan "Meşk" yönteminden de bahsetmek gerekmektedir. Geçmişten günümüze klasik Türk müziği eğitim sistemi olarak uygulanan "Meşk" yöntemi, çalgı eğitiminde de varlığını sürdürmüş, özelde kanun eğitimi için de önemli rol oynamıştır. Makam, usûl, güfte ve form başta olmak üzere birçok unsurun bir araya gelmesiyle oluşan ve "Makam Müziği" olarak nitelendirilen klâsik Türk müziği icrâsında; perde hâkimiyeti ve hassasiyetine yönelik uygulamaların öne çıkmasında meşk sistemi oldukça önem kazanmıştır. Usta-çırak ilişkisine dayalı olarak yürütülen meşk sistemi içerisinde; eserlerin intikali yanında, üslup ve tavra yönelik her türlü bilginin de öğrenciye aktarıldığı bilinmektedir. Meşk yönteminde süreç; öğrencinin veya çırağın kabiliyeti, hafızası, çalışkanlığı ile orantılı bir şekilde uzayıp kısalabilmektedir. Günümüzde ustalara duyulan saygı ve güvenden dolayı meşk yöntemi, küçük farklılıklarla yine varlığını sürdürmektedir. Meşkin yanı sıra nota, görsel/işitsel kaynaklar, bilgisayar, internet vb., sayesinde, farklı eğitim modelleri, eğitim sürecinde yer almaya başlamıştır. Dolayısıyla kanun eğitiminde; hem meşkten kaynaklı perde hassasiyetini öne çıkaran geleneksel icra şekli, hem de modern eğitim yöntemlerini içine alan bir sürecin varlığı söz konusu olmaktadır. Bu sürecin devam ettiği mesleki eğitim kurumları, farklı müzik toplulukları ve icraya yönelik farklı müzik türleri düşünüldüğünde; ortak bir dil, ortak notasyon ve metot ihtiyacı doğmaktadır. Türk müziğinde metotlaşma sürecini Behar (1993) şöyle ifade etmiştir;

"Belli bir sazı iyi çalabilmek için gerekli özgün teknik beceriyi kazandırmaya yönelik sistemli metotlar Klasik Türk Musikisi tarihinde çok yeni sayılır. Türk müziği tarihinde bilinen ilk matbusaz metodu Ali Salahi Bey'in (1878?-1945) Ud Metodudur. Bu metod, çok anlamlı bir başlıkla Hocasız Ud Öğrenmek Usûlü adı altında 1910 yılında yayınlanmıştır" (s. 104).

Metotlaşma sürecine Türk müziğinden önce giren Avrupa için süreci Güner (2014) şöyle ifade etmiştir (Güner, 2014):

"18. yüzyıla kadar çalgı öğrencisi için hazırlanmış egzersizler, etütler, gamlar bulunmadığından ve çalgı müziği de sonraki dönemlere nispeten daha basit olduğundan öğrenci repertuardan seçilmiş bir eser üzerinde çalışarak eğitime başlıyordu. Bu çıraklık döneminde öğrenci belirli pasajları ve süslemeleri çalarak çalgısında ustalaşıyordu" (s.1).

Avrupa'da da erken dönemlerde yaygınlaşan çalgıda metotlaşma süreci, çalgı eğitiminde sistematik yaklaşımları ve ortak müzik dilinin sağlanması konusunda önemli adımların atılmasını beraberinde getirmiştir. Güner (2014)'in Avrupa'daki çalgı metotları hakkındaki tespiti şu yönde olmuştur:

"19. yüzyılın sonlarından itibaren yazılmış metotlara bakıldığında küçük farklılıklar olmakla beraber aşağı yukarı aynı amacı gözettiği görülmektedir. Çalgı hakkında bilgi, temel müzik işaretlerinin tanıtılması, nota ve sus değerleri, melodi ve gam çalışmaları ortak noktaları oluşturan öğelerdir" (s.2).

Güner'in tespiti doğrultusunda çalgı metotlarının genelinde görülen temel bilgilerin, Türk çalgıları için de geçerli olduğu ve hatta kanun çalgısı özelinde mevcut birçok metotta bu temel bilgilerin yer aldığı bilinmektedir. Ancak bahsedilen temel bilgilerin sıralaması konusunda kanun metotlarının birbirleri arasında farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Bu temel bilgilerin kapsamında yer alan Kanun çalgısının fiziki özellikleri, icra için vücudun konumlandırılması, çalgının tarihsel gelişimi, çalgıya yönelik notasyon/işaretlendirmeler vs. yeni başlayan icracılar açısından öncelikli olarak görülmektedir. Bununla birlikte çalım teknikleri/uygulamaları, alıştırma/etütler ve sonrasında bunların uygulamasına yönelik verilen örnek eserler vb. düşünüldüğünde "metot" ların büyük önem taşımakta olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla bilgi çağının gereği olarak, müzik eğitiminin temel boyutlarından biri olan çalgı eğitiminin, metotlu ve sistemli bir şekilde sürdürülmesi gerektiği düşünülmektedir (Çiftçi, 2022, s. 655). Metot aynı zamanda, yazarın icra şeklini, yazıldığı dönemdeki müzikal ve çalgı icrasındaki zorlukları, kaygıları, çalgıda icranın gelişim sürecini ve çalışma sonunda çalgıda neler yapılabileceği hakkında fikir sahibi olmayı da sağlamaktadır. Kanun eğitiminde metoda ve sisteme olan ihtiyaç, Türk müziği eğitiminin kurumsallaşması/okullaşması ile birlikte daha önem ve aciliyet kazanmıştır.

3 Ekim 1975 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan "Kuruluş Yönetmeliği" ile kurulan ilk Türk Müziği Devlet Konservatuarı ile çalgı müfredatları oluşturulmaya başlanmış, dönemin çalgı hocaları olan Prof. Erol Deran, Prof. Ruhi Ayangil, Nevzat Sümer gibi kanun eğitmenlerinin katılımlarıyla ders notları şeklinde eğitimin ilk yılı için etütler yazılmış, daha sonralarında ise bu etütlerin sayıları Yrd. Doç. Ayşegül Kostak Toksoy ve Prof. Şehvar Beşiroğlu'nun çalışmaları ile artırılmıştır. Ayrıca ileri seviye ve farklı teknik kullanımına yönelik icralar için eserler yazılmıştır (Kırımlıoğlu, 2011, s. 35-71).

1.1 Çalgı Eğitiminde Kullanılan Yöntemlere Genel Bakış

Müzik eğitiminin bir boyutu olan çalgı eğitimi sayesinde öğrencilerin müzik bilgileri arttırılmakta ve çalgı çalma yoluyla müzik yapmaları hedeflenmektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için geliştirilmiş ve tüm dünyada geçerlilikleri kanıtlanmış olan öğretim yöntemleri vardır. Suziki, Orff, Kodaly. Carabo-Cone ve Dalcroze yöntemleri sıklıkla kullanılan yöntemlerdir (Özen, 2004, s. 60). Bu yöntemler erken dönem müzik eğitiminde kullanılmaktadır ve hafızaya dayalı eğitim yöntemleridir. Ülkemizde mesleki müzik eğitimi kurumlarının her biri farklı yaş gruplarında eğitime başladıkları için bu yöntemlerin ileri yaşlar için kullanılmadığı görülmektedir. Hafızaya dayalı çalgı eğitimi genelde özengen (amatör) müzik kurumları tercih etmektedir. Müzik yaparken işitsel özelliklerimiz ön plandadır ve görsel duyarlılıktan çok işitsel duyarlılığın arttırılması müzik yapmanın en önemli unsurudur. Örneğin; enstrüman çalmaya yeni başlayan bir öğrencinin duyduğu seslerden çok gördüğü notaları önemsemesi müziğin ortaya çıkmasında engel teşkil edebilir (Erten ve Çilden, 2018, s. 250). Çalgı öğretim elemanlarının, çalacağı eseri öğrenciye seslendirerek örneklemesinin diğer yöntemlere örnek olacağı düşünülmektedir.

Mesleki müzik eğitimi kurumlarında çalgı eğitiminde kullanılan yöntemlerin, ortak müzik dili kaygısıyla, teori ve notaya bağlı; meşk yönteminin de göz ardı edilmeden uygulandığı görülmektedir.

1.2 Kanun Eğitiminde Kullanılan Yöntemlere Genel Bakış

Geleneksel Türk müziğinde Meşk, geçmişten günümüze usta-çırak ilişkisi içerisinde ve hafızaya alma yöntemiyle uygulanagelmiş bir eğitim sistemi olmuştur. “Dört buçuk yüzyıllık Osmanlı/Türk musiki geleneğinde meşk sayısız müzisyen kuşakları tarafından bir öğretim yöntemi olarak benimsenmekle kalmamış, aynı zamanda ses ve saz eserleri repertuarının da yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa intikalini sağlamıştır” (Behar, 1998, s. 10). Günümüzde mesleki müzik eğitimi kurumlarında öğretim elemanı ile yapılan derslerin bir yönüyle meşke dayalı olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte kullanılan metot, etüt, eser, icra kayıtları vb. kaynaklar, meşk yönteminin yardımcı elemanları olarak eğitim sisteminde yerini almıştır.

Kanun çalgısına yönelik oluşturulmuş metot ve diğerk yazılı kaynaklar incelendiğinde; öncelikle kanunun tarihsel ve yapısal bilgilerinden bahsedildiğı görülmektedir. Sonrasında kanun icrasında kullanılacak olan araç-gereçler ile birlikte vücudun konumlandırılması ve mızrapların parmaklara takılış biçimine yönelik görsellerin paylaşıldığı görülmektedir. Bazı metotlarda; temel nota bilgilerine ayrı bir bölüm ayrılmış olduğı görülmekte (Mutlu, 1985, s. 33-68; şençalar, 1976, s. 13-21), bazılarında ise bu bilgilerin alıştırmalar bölümünde ve yeri geldiğinde paylaşılmış olduğı tespit edilmiştir (Hafızoğlu, 2009, s. 16-80).

Metotlarda, başlangıç seviyesinde kullanılan uygulamaya yönelik yöntemde; öncelikle kanun üzerinde nota yerlerinin sağ- sol mızraplarla, eşit sürelerle alınarak öğretiminin hedeflendiğı görülmektedir. Tartım kalıpları ile birlikte farklı mızrap sıralanışı, farklı aralık ve dizi çalışmaları, her seferinde yeni bir ezgi elemanın (makam, usl, tartım, nüans, notasyon vb.) eklenmesi ile birlikte basitten karmaşığa doğru sıralanmış etüt ve eserlerin kullanıldığı tespit edilmiştir.¹

Yüz yüze kanun eğitiminde de kullanılan bu yöntemler ve etüt sıralamaları, ğretim elemanlarının öğrencide gördüğü eksiklikler doğrultusunda değişkenlik gösterebilmektedir. Öğreticinin olmadığı durumlarda ise; icracıda, müziğin temel öğelerinden biri olan sesin süresini, grlğn, incelik ve kalınlığını, görsel ve işitsel materyaller yoluyla seslendirebilme kabiliyetini geliştirmeye yönelik çalışmaların, yöntemi belirlemekte etkili faktörler olduğuna inanılmaktadır.

1.3 Kanun Eğitiminde Kullanılan rnek Kaynaklar

Kanun eğitiminde kullanılmak üzere planlanarak yazılmış ve basılmış 11 adet yerli, 2 adet yabancı metot vb. kaynak ve 3 adet teze ulaşılmıştır. Bu kaynakların hepsinin, öğrenciye fayda sağlayacağı bölümler ierdiğı düşünülmektedir.

1. Kanun ğrenme Metodu İsmail şENçALAR (1976)
2. Kanun ğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAşİ (1978)
3. Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)

¹ Bkz. Aliyeva (2014, s. 29-45); Aydın (2007, s. 9-59); G. Aydoğdu ve T. Aydoğdu (2004, s. 46-86); Baktadır (2014, s. 17-36); Hafızoğlu (2009, s. 18-25); Karaduman (2007, s. 23-58); Kırımlioğlu (2011, s. 34-61); Mutlu (1985, s. 72-85); zden (2012, s. 1-20); Somakçı (2001, s. 49-135); şençalar (1976, s. 24-31); Taşçı (1978, s. 26-42); Tezelli (1997, s. 17-20); Toksoy (2006, s. 16-30; 2018, s. 15-32); Xoltajiyev (2005, s. 12-29)

4. Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)
5. Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)
6. Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)
7. Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)
8. Kanun METODU Beste AYDIN (2007)
9. Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)
10. Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)
11. Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)

Yabancı kanun metotları

12. An'anaviy Qonun Cholg'usi Ijrochiligi Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)
13. Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Azerbaycan (2014)

Bilimsel Araştırmalar

14. Toksoy Sanatta Yeterlik Tezi (2006),
15. Kırımoğlu Yüksek Lisans Tezi (2011)
16. Baktagir Yüksek Lisans Tezi (2014)

Bu kaynakların yanı sıra kanun için yazılmış; Kanun konçertosu (H. Ferit ALNAR), Mesnevi Kanun Konçertosu (Eray İnal), Kanun Konçertosu (Doç. Önder ÖZKOÇ), Kanun ve Yaylı Çalgılar Orkestrası İçin Konçerto (Murat AKÇAY), Dalgaların Oyunu (Yalçın TURA), Kanun İçin Armoni Uygulamaları (Deniz GÖKTAŞ), Kanun İçin Arpej ve Akor Uygulamaları (Ömer ÖZDEN) v.b. eserlerin de kanun eğitiminde fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte bu araştırmada kullanılan kaynakların, kanun eğitimi başlangıç seviyesine uygun olan kısımları değerlendirilip kullanılmıştır. Bahsedilen kanuna özel yazılmış eserlerin, ileri seviye kanun eğitiminde kullanılması gereken kaynaklar olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada; başlangıç seviyesi için önerilen eğitim modelinde, belirtilen kaynaklar ışığında, başlangıç seviyesinde ortak gösterilen kriterler ile birlikte öğrencinin sağ-sol el mızrap dengesi sağlanırken; dörtlük, sekizlik, onaltılık notalardan oluşan tartım

kalıpları ve ardışık seslerin öğretimi sayesinde hakimiyet kazandırılmaya çalışılmıştır.

1.4 Çalgı Eğitiminde Başlangıç Seviyesinde Uygulanan Yöntemler Hakkında

Başlangıç seviyesi çalgı eğitiminde genellikle taklit yönteminin uygulandığı görülmektedir. "*Öğrenilmesi hedeflenen karmaşık teknik ve müzikal becerilerin somut olarak algılanıp eyleme dönüştürülmesi, büyük ölçüde usta bir öğreticinin bu davranışları uygulayarak göstermesi ve öğrencinin bunu taklit etmesiyle mümkün olabilmektedir.*" (Erten ve Çilden, 2018, s. 255). Öğrencinin, öğretmenin çalarak örneklendirdiği ezgiyi taklit ederek tekrarlamasında; göz, kulak, parmak ezberinin sağlandığı, bununla birlikte müzikalite ile tanışmasında gerekli imkânın sağlandığı düşünülmektedir.

Özelde ise her çalgının eğitiminde kullanılan yöntem, ses üretim mekanizmasına göre şekillenmektedir; dolayısıyla çalgı eğitiminde ilk hedef, vücudu çalgı çalmaya doğru konumlandırma ve buna bağlı olarak, ses üretme, çalgıdan dolgun, doğru, istenen şiddette ses çıkarabilmektir. Sonrasında, bu üretilen sesi temel tartım kalıplarında, ölçü ve usullerde, farklı ton ve makamlarda uygulayabilmek temel hedefler arasındadır. Bu hedefler başlangıç seviyesinde bütün çalgılar için aynıdır. Yaylı çalgılar, öncelikle kısa süreli notalarla, yay ile çalgıda tek, boş tel üzerinde yayın farklı bölümlerini (tüm yay, yarım yay, üst yarı, alt yarı vb.) kullanarak ve yayı çekerek, iterek ses üretme tekniğini geliştirirken (Suzuki, 1978, s. 6), üflemeli (nefesli) çalgılar, uzun süreli notalarla, entonasyon, uzun ve kısa nefes kullanımı ile bağlı ve kopuk çalma tekniğini öne alır (Altès, 1880, s. 29-46). Mızraplı (tezene, pena vb.) çalgılarda ise mızrabın tutulduğu parmak ve bilek hareketine yönelik ses üretme teknikleri (üst mızrap, alt mızrap vb.) ve boş tellerdeki çalışmalar temel alınırken (Torun, 2019, s. 8-12), kanun çalgısı için hem sağ hem de sol elin mızrap kullanması, el ve kolun kanunun her bölgesinde farklı açıda konumlanmasından dolayı, mızrap çalışmalarının başlangıç seviyesinde kanunun bütün bölgelerinde uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmaların bütün çalgılarda görsel (nota) materyallerle uygulanması, notaya karşı şartlı refleksin gelişmesi için önemlidir.

1.5 Araştırmanın Amacı

Türk Müziğinin kanuna, kanunun da Türk Müziğine yeni bakış açıları getirmesi hedeflenen bu araştırmada amaç; kanunu tanıyan, kanunun içinde bulunduğu müziklerin dilini bilen ve icra edebilen, evrensel müzik dilinden haberdar olan bir kanun icracısı yetiştirme sürecine katkı sağlamaktır. Başlangıç seviyesinde kanun eğitimi planlanırken, sınırlılıklar "Mesleki Çalgı Eğitimi" olarak düşünüldüğünde, öncelikle profesyonel müzik topluluklarının, orkestraların, müzik okullarının kullandığı müzik dili kullanılarak, asgari olarak, notanın (entonasyon, metronom, nüans, duate vb. detaylar dahil olmak üzere) çalgı ile seslendirilmesine yönelik bir sürecin planlanması gerekmektedir. Bu araştırmada; kanun eğitiminde; icraya yönelik kullanılan her türlü kaynak ve materyaller (yazılı kaynak, metot ve etüt/alıştırma kitapları, eserler vs.) incelenmiş, bu çalışmalarda tespit edilen eksik veya yanlış yönlerin giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir bir eğitim modeli oluşturulmuştur. Kanun eğitimine başlarken, öğretimin; yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene ve basitten karmaşığa ilkelerinden yola çıkılarak bir eğitim sürecinin planlanması ve bununla birlikte kanun çalmak için, doğal refleksler yoluyla şartlı refleks oluşturma sürecinin planlanması da araştırmanın bir diğer amacını oluşturmaktadır.

1.6 Önem

Kanunun, Türk müziği ve Dünya müzikleri içerisindeki yerinin icraya yansımaları; gelişen yeni kanun icra tekniklerinin icra edilen müziğe entegre olması ve etkilemesinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. Bu etkileşimden doğan, yeni bilgi, beceri ve tekniklere olan ihtiyaç, temelleri başlangıç seviyesinde atılacak yeni eğitim modellerinin önemini göstermektedir. Bu araştırmada; incelenen kanun metotları ve tezlerinin ışığında ortaya çıkan "Başlangıç Seviyesi Kanun Eğitim Modeli Önerisi", amacı ve kapsamı doğrultusunda alana yönelik yapılan ilk çalışma olduğu için önemlidir. Ayrıca araştırmanın; Kanun eğitimi alanında metot ve materyal gelişimi konusundaki eksikliklerin tamamlanması, buna yönelik kaynak oluşturma açısından da önemli olduğu düşünülmektedir.

1.7 Problem Cümlesi

Başlangıç Seviyesi Kanun Eğitim Modeli Nasıl Olmalıdır?

1.8 Alt Problemler

- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesi mızrap hareketleri ne şekilde gösterilmiştir? Kullanılan gösterim şekilleri uygulamada yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır?
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde gösterilen etütler sağ-sol elin bölgesel konumlanmasını desteklemekte midir? Bu konuyla ilgili eksiklikler nasıl tamamlanır?
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerde hangi tartım kalıplarına yer verilmiştir? Kullanılan tartım kalıpları yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır?
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerde hangi usûl ve ölçüler kullanılmıştır? Kullanılan usûl ve ölçüler seviyeye uygunluk açısından yeterli midir? Bu konuya ilişkin eksik kalan yönler nasıl tamamlanır?
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerde hangi ton, makam ve modlar kullanılmıştır? Kullanılan ton, makam ve modlar yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır?
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerde kullanılan evrensel notasyon uygulamaları (metronom, nüans, till, tremolo vb.) yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır?
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde konular nasıl sıralanmıştır? Yapılan sıralamalarda etkili faktörler nelerdir? Başlangıç seviyesine uygun bir konu sıralaması nasıl olmalıdır? (Tartım Öncelikli, Dizi Öncelikli, Aralık Öncelikli)
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerde polifonik nota yazım örnekleri var mıdır? Kullanılan polifonik nota yazım örnekleri yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır?

- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde kullanılan, ses üretme teknikleri konusunda bilgilendirmeler yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır.
- Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda başlangıç seviyesinde kullanılan, kanunda nota yerleri ve mandal düzeneği ile alakalı bilgilendirmeler yeterli midir? Eksik kalan yönler nasıl tamamlanır.

1.9 İlgili Araştırmalar

Elkaya (2019) yüksek lisans tezinde, Gültekin-Tahir Aydoğdu, mit Mutlu, Halil Karaduman, zdemir Hafizoğlu, İsmail Kadri şençalar, Pınar Somakçı, Oğuz Karakaya, Ahmet Lütfü Taşcı, Gülcan Karadağlı ve Turhan Tezelli' ye ait kanun metotlarını; çalgının Tarihsel Gelişimi, algının Fiziksel Yapısı, algıda Kullanılan Yardımcı Araç ve Gereçler, algının Akort Konusu, İşitsel ve Grsel Destek, algı Yapımcıları, algı İcracıları Müzik Teorisi, Geleneksel Türk Müziği Teorisi, Uluslararası Ses Sistemi ve Geleneksel Türk Müziği Perde Sistemi, İcra, Makam eşitliliği, Repertuar, Usl Sayıları başlıkları altında karşılaştırarak, farklılıklar ve benzerlikler konusunda bir sayısal sonuca ulaşmış, yeni yazılması düşünülen kanun metotlarına katkı sağlamayı amaçladığını ifade etmiştir.

Karaelma (2009) kanun eğitimini ve metotlarını incelediği makalesinde, mit Mutlu, Tahir & Gültekin Aydoğdu, Halil Karaduman ve zdemir Hafizoğlu'nun kanun metotlarını karşılaştırarak kullanılan mızrap işaretleri farklılıkları, mandal anlatım farklılıkları, makam kullanımında mandal sayılarının farklılıkları konusuna dikkat çekmiştir. Metotlarda kullanılan eserler ve bu eserlerdeki hatırlatıcı bilgiler konusunda da eksikliklere vurgu yapmış ve önerilerde bulunmuştur.

Gnalin (2010) yüksek lisans tezinde, kanun metotlarında kullanılan sağ-sol el tekniklerini ve eserlerde kullanımına dair bilgileri sayısal verilerle paylaşmış, buna göre tartım kalıplarında kullanılan sağ-sol el tekniklerinin metotlarda her yazar için aynı olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Eserlerde bu tekniklerin kullanımı yazılı olarak belirtilmiş ve yazarların sağ-sol icra teknikleri ile ilgili tavsiyeler paylaşılmıştır.

Aksungur (2010) yüksek lisans tezinde, metotları; görünüm, içerik, kullanılan yöntem ve teknikler başlıklarında incelemiş, birbirleri arasında karşılaştırarak

değerlendirmiş ve tezin sonunda incelediği metotlar ışığında etüt örneklerine yer vermiştir. İlk etütte birlik nota değerleri ile metronomu belirtilmiş, 4/4 ölçüde kaba çargâh notasından başlayarak do dizisinde çıkıcı ve inici gam çalışmasının ardından, ikilik değerde do majör çıkıcı inici gam ve sonrasında birlik değerde üçlü çalışmaları ve melodik akor çalışmaları sonrasında dörtlük ve sekizlik değerlerle iki oktav etütler ardından geniş aralıklarla yeni etüt çalışmalarına yer vermiştir. 4/4 ve 2/4 ölçülerle onaltılık, noktalı tartımlar, senkop ve üçleme içeren etütlerden sonra, 82. etütten itibaren farklı usul ve makam, işlemelerine sahip 36 etüt eklemiştir ve üç adet çift sesli (çift porte yazılı) etüt ile toplam 120 etüt yazmıştır.

Berkman (2012) sanatta yeterlik eser çalışmasında, Ermeni kanunçalar ve besteci Haçatur Avetisyan'ın eserleri üzerinden kanun çalgısının Ermeni Müziğindeki yeri ve kullanımı, notasyonu konusunda bilgiler paylaşmıştır. Ermeni kanunun, Türk müziği kanunu ile aynı akortlandığı halde farklı sesten yazıldığı görülmektedir, Türk Müziğinde kanun "Sol" tonunda yazılırken, Ermeni kanunu, aynı Azerbaycan kanunu gibi "Re" Tonunda yazılmaktadır. Avetisyan Sağ el işaret parmağı için 1, sol el işaret parmağı için 2 kullanmıştır. Sol el baş parmağı 3, orta parmağı 4, sağ el baş parmağı 5, orta parmağı 6 ile gösterildiği ve sağ elin kanunun tiz bölgesinde, sol elin ise kanunun pes bölgesinde konumlanır, bilgisini paylaşmıştır.

Teoman (2012) yüksek lisans tezinde geleneksel icra teknikleri olarak; “Çarpma”, “Tremolo”, “Trill ” ve “Fiske” , “Oktavlı İcra”, “Normal ve Ters Mızrap”, “Mandal Değiştirme Tekniği” ve “Erol Deran Kesmesi”, günümüz kanun icra teknikleri olarak da “Parmakla Çalış”, “Akor ve Arpej Çalış tekniği”, “Sağ El Tremolosu”, “Glissando” tekniklerini göstermiştir. Ayrıca, “Armonikler”, “Bisbigliando”, “Vibrato”, “Portamento”, “Tenuto”, “Pençe”, “Mute” ve “Efekt Niteliğindeki Sesler” tekniklerini örneklerle açıklamış ve bu tekniklere ilişkin etütler paylaşmıştır.

1.10 İncelemede Geçen Bazı Müzik Terimleri

Çarpma: Süresini bağlandığı notadan alan çok küçük süreli vurgusuz notalardır.

Tremolo: Bir notanın, belirtilen süre içerisinde küçük değerlerle tekrarıdır. İki türlü tremolo şekli vardır, tekrarlanan küçük değer notada belirtilmişse ölçülü tremolo, değer belirtilmemişse, ölçüsüz tremolo olarak tanımlanabilir.

Trill: Ardışık iki farklı notanın (ikili aralık), belirtilen süre içerisinde küçük değerlerle tekrarıdır.

Trill tremolo: Ardışık olmayan iki farklı notanın (ikiliden büyük aralıklar) belirtilen süre içerisinde küçük değerlerle tekrarıdır.

Mordan: Çok küçük süreli işleme nota süslemesidir. İlk, asıl nota ile işleme notanın süresi aynıdır.

Grupetto: Üst nota, asıl nota, alt nota, asıl nota sırasının ya da tam tersinin kullanıldığı süsleme tekniğidir.

Fiske: Kanuna özgü bir teknik olan fiske; mızrapla tınlatılmış teli parmakla kapatmak, telin belli bir bölgesine parmakla baskı yaparak mat/kapalı bir ses elde etmek için kullanılan ve hala, gelişmekte ve değişmekte olan bir tekniktir.

Glissando: Bir notadan başka bir notaya, diyatonik, kromatik ya da pentatonik geçiştir. Perdeli enstrümanlarda daha belirgindir.

Portamento: Bir notadan başka bir notaya, kesintisiz geçiştir. Perdesiz enstrümanlarda daha belirgindir.

Vibrato: Sesi dalgalandırmak, olarak tarif edebiliriz. Kanunda bu dalgalandırma, tınlayan tele ait mandalı seri bir şekilde hareket ettirerek, mandal bitiminden sol el baş parmak ile ya da eşğin sağından, sağ el ile tele baskı uygulayarak yapılabilir.

Bölgesel Konumlanma: Kanun icrasında sol elin pes bölgede, sağ elin ise tiz bölgede konumlanmasını ifade eder.

Mandal bağı: Ardışık, bağlı yazılmış notaların ilkinin mızrap vuruşuyla, diğerlerinin mandal hareketiyle seslendirileceğini ifade eder.

2. YÖNTEM

Bu araştırmada; nitel araştırma modelinde durum saptamaya yönelik olarak “Doküman İncelemesi/Doküman Analizi” yöntemi kullanılmıştır.

Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Karasar, 2005).

Buna göre; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezine ulaşılmış; araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulguların elde edilmesi yönünde bu kaynaklar doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bulgularda, analiz sonucunda ortaya çıkan eksiklikler veya tamamlanması gerektiği düşünülen noktalar tespit edilmiş ve sonrasında araştırma probleminin çözümüne ilişkin olarak; başlangıç seviyesi Kanun eğitimi modelinin ortaya konulması yönünde etütler oluşturulmuştur. Bununla birlikte başlangıç seviyesi kanun eğitim modelinde yer alması gereken bilgilendirmeler konusunda da açıklamalar yapılmıştır.

2.1 Araştırma Modeli

Araştırmada; Kanun çalgısı özelinde oluşturulmuş metot ve yardımcı kaynakların incelenmesi, başlangıç seviyesi kanun eğitime yönelik bilgilerin elde edilmesinde tarama modeli uygulanmıştır. Tarama modelini Karasar şu ifadeler ile özetlemiştir; “Tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir” (Karasar, 2005, s. 77-79).

2.2 Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni mesleki müzik eğitimi kurumlarında kanun eğitimi için kullanılan tüm eğitim materyalleridir. Örneklem ise Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi olarak belirlenmiştir.

2.3 Verilerin Toplanması

- Araştırmanın giriş bölümü için öncelikle müzik eğitimi, çalgı eğitimi ve kanun eğitimi olmak üzere genelden özele eğitim yöntemleri ile alakalı literatür taraması yapılmış, ulaşılan kaynaklar ve bu kaynaklardan elde edilen bilgiler araştırma konusuna uygun şekilde belirtilmiştir.
- Araştırma; 11 yerli kaynak, 2 yabancı metot ve 3 bilimsel tez çalışması ile sınırlandırılmış olup bu kaynaklar üzerinde başlangıç seviyesi kanun eğitim modeline uygun analiz yapılmıştır.
- Araştırmanın ilgili araştırmalar bölümünde; araştırma konusunu kapsayan, yöntem ve model açısından benzerlik gösteren, ulaşılabilen kaynaklardan faydalanılmış, bu kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir.
- Araştırmanın örneklemini oluşturan 11 farklı yazara ait 6 adet yerli kanun metodu ve 5 adet yardımcı kaynak (etüt, egzersiz vb.) kitabı, 2 yabancı kanun metodu, 3 adet metot olarak kullanılan tez, kanun eğitimi ile alakalı yüksek lisans ve sanatta yeterlik tezleri üzerinde literatür taraması yapılmıştır. Bu kaynaklar üzerinde başlangıç seviyesi kanun eğitim modelinin ortaya çıkartılması yönünde gerçekleştirilen analiz çalışması araştırmanın bulgular bölümünde sunulmuştur.

2.4 Verilerin Analizi

Başlangıç Seviyesi Kanun Eğitim Modeli Nasıl Olmalıdır? probleminin çözümüne yönelik oluşturulan bu araştırmada; 10 alt problem tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgular bölümünde analizi yapılacak olan kaynaklar, bu alt problemlerin çözümüne yönelik başlıklar dahilinde değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmada alt problemlere ilişkin bulguların elde edilmesine yönelik uygulanan analiz yönteminde kaynaklar, aşağıda maddeler halinde sunulan başlıklar altında incelenmiştir.

- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Mızrap Hareketlerine Yönelik Gösterimler
- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Sağ-Sol Elin Bölgesel Konumlanması
- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Tartım Kalıpları
- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Usul ve Ölçüler

- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Ton, Makam ve Modlar
- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Evrensel Notasyon Uygulamaları Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Konu Sıralaması
- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Polifonik Nota Yazımı Uygulamaları
- Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Ses Üretme Teknikleri Bilgilendirmeleri
- Kanunda Nota Yerleri ve Mandal Düzeneği

Araştırmada kullanılan kaynakların analizinde; mızrap hareketlerine yönelik gösterimler, kullanılan usûl ve ölçüler, kullanılan ton, makam ve modlar, kullanılan evrensel notasyon uygulamaları, polifonik nota yazım uygulamaları ve ses üretme teknikleri konularında bilgilendirmelerde tablo gösterimi uygulanmıştır. Uygulanan bu yöntemde, verilerin analizinde daha açık ve net bir görünüm sağlandığı, mukayeselerin daha sağlıklı yapıldığı düşünülmektedir. Kaynakların analizinde kullanılan bir diğer yöntem ise her kaynağın kendi isim başlığı altında içerik açısından değerlendirilmesi olmuştur. Bu yönteme tabi tutulan konular; kaynaklarda kullanılan tartım kalıpları ve kaynaklarda başlangıç seviyesinde konu sıralamasıdır. Bunların dışında kalan, Sağ-Sol elin bölgesel konumlanması ve nota yerleri/mandal düzeneği konularında, kaynaklar birbirleriyle mukayese edilerek incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Aynı zamanda yapılan tüm analizlerin sonucunda, araştırmanın problemine yönelik oluşturulan etütlerden ilgili olanları numarası verilerek belirtilmiş ve bu etütlere yönlendirme yapılarak eksikliklerin tamamlanması hedeflenmiştir.

3. BULGULAR

3.1 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Mızrap Hareketlerine Yönelik Gösterimler (İşaretlemler)

Araştırmanın bu bölümünde; incelenen Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitapları, 2 yabancı kanun metodu ve 3 bilimsel araştırma tezinin başlangıç seviyesinde göstermiş oldukları mızrap hareketlerine yönelik gösterimler tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 3.1 Kaynaklarda mızrap hareketlerini gösteren ifadeler.

YAZAR/KAYNAK	MIZRAP HAREKETLERİNE YÖNELİK İŞARETLEMELER			
	Sağ El Üst (Düz) Mızrap	Sol El Üst (Düz) Mızrap	Sağ El Alt (Ters) Mızrap	Sağ El Alt (Ters) Mızrap
Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976)	^	∨	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978)	^	∨	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)	A	O	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)	S	L	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)	↓	↑	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)	↓ ;	↑	::	Gösterilmemiş
Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)	1	2	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Metodu Beste AYDIN (2007)	↓	↑	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)	A ∨	O	^	Gösterilmemiş
Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)	1	2	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alistirmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)	A	O	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
An'anaviy Qonun Cholg'usu Ijrochiligi Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)	o'ng (sağ), o	chap (sol) ch	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş

Tablo 3.1 (devam) Kaynaklarda mızrap hareketlerini gösteren ifadeler.

Qanun Mektebi Tarana ALİYEVA Bakü (2014)	L	J	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006)	A	O	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011)	A	O	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş
Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014)	^	O	Gösterilmemiş	Gösterilmemiş

Tablo 3.1 de gösterilen, mızrap hareketlerini ifade eden şekillerin (duatelerin) sağ-sol el tercihini belirtip hareket yönünü (üst-düz, alt-ters) belirtmediği, sağ-sol el tercihi gösterilenlerin ise hareket yönü konusunda yetersiz kaldığı veya karışıklığa yol açacak şekilde işaretler kullanıldığı tespit edilmiştir. Mızrap ifadeleri için kullanılan rakamların (1, 2) ise parmakla çalında ifade edilen rakamlarla karışabileceği düşünülmektedir. Kullanılacak mızrap işaretlerinin hareket yönü ve sağ- sol el tercihinin ifade edilmesinde, aynı işaretin yönünün değiştirilmesi yeterli olacaktır diye düşünülmektedir. Sağ el üst (düz) mızrap hareketi için $\downarrow$, sol el üst (düz) mızrap hareketi için $\downarrow$ sağ el alt (ters) mızrap hareketi için $\downarrow$, sol el alt (ters) mızrap hareketi için $\downarrow$ şekillerinin kullanılması; parmakla çalım için ise baş parmaktan itibaren 1, 2, 3, 4 rakamlarının kullanılmasının ortaya çıkan bu karışıklığı gidereceğine inanılmaktadır. Başlangıç seviyesi kanun eğitimi önermesinde eller, bölgesel konumlandırıldığı için 1, 2, 3, 4 parmak numaralarında sağ-sol el tercihini belirtmeye gerek kalmamaktadır.

Dördüncü bölümde sunulan bütün etütlerde bu mızrap işaretleri (duate) kullanılmıştır. 1. ve 2. Etütler; duate, bölgesel konumlanma ve tartım kalıbı öncelikli hedeflerine yönelik uygulanan etütlerdir.

3.2 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Sağ-Sol Elin Bölgesel Konumlanması

Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda, başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerin sağ-sol elin bölgesel konumlanmasını desteklemediği tespit edilmiştir. Başlangıç seviyesi kanun eğitiminde uygulamalar, yazılı kaynaklarda da ifade edildiği üzere, yakından uzağa/ basitten karmaşığa ilkeleri doğrultusunda, özelde doğal refleksler yoluyla şartlı refleks oluşturma şeklinde düşünülmüştür. Kanunun tellerini ve mandallarını daha rahat görme isteğinden dolayı, sağ elin tiz

bölgede, sol elinde pes bölgede konumlanması doğal bir refleks olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda, başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerin, genellikle ardışık sesler kullanılarak çıkıcı dizilerle ve temel tartım kalıplarıyla öğretildiği tespit edilmiştir.² Bu etütlerde; vurgu ve sağ-sol el mızrap dengesi sağlanırken, aynı dengenin ardışık olmayan seslerin çıkıcı kullanımında sağlanamadığı görülmektedir. Bu sorunun bölgesel konumlanma öncelikli etütlerle aşılabileceği düşünülmektedir. Tartım kalıbına bağlı vurgu ve aralık öğretiminde; sağ elin tiz bölgede, sol elin pes bölgede konumlandığı ve geniş aralıkların tercih edildiği bir ezgisel hareket, hem mızrabın doğru kullanımını ve kontrolünü sağlayacak hem de sağ el tiz bölgede ses üretirken sol el pes bölgede bulunduğu için tınlayan teli kapatmamış olacaktır. İncelenen kaynaklarda; başlangıç seviyesi etütlerinde kullanılan tartım kalıpları, doğal vurguları geliştirmeyi amaçlarken, aynı etütlerin elleri ses sahalarına ters konumlandığı tespit edilmiştir. İncelenen kaynaklarda 1 metot ve bir araştırma tezi bu tespitlerin dışında örnekler içermektedir. Bunlardan Ümit Mutlu'nun metodunda yer alan etütlerin, ellerin ses sahasında konumlanması için uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak bu etütlerin, tartım kalıbının gerektirdiği vurgular açısından öğretim sürecinin daha ileri düzeylerinde faydalı olabileceğine inanılmaktadır. Göksel Baktagir' in araştırma tezine bakıldığında ise; 1. etüdün bölgesel konumlanmayı tam anlamıyla desteklemekte olduğu; ancak bu konuda daha fazla etüde ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla başlangıç seviyesi için; elleri hem bölgesel konumlandıran hem de tartım kalıbının gerektirdiği vurgulara ters düşmeyen ezgi ve etütlere ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada; ortaya çıkan tüm bu tespitler doğrultusunda, başlangıç seviyesi için bölgesel konumlanma öncelikli etütler oluşturulmuştur. Araştırmanın dördüncü bölümünde yer alan 1,2, 3 ve 4 numaralı etütler bu hedefler doğrultusunda hazırlanmıştır. Yazılan her etütte bir sonrakine yeni bir ezgi elemanının eklenmesi sağlanarak icracının yeni refleksler kazanması hedeflenmiştir.

² Bkz. Aliyeva (2014, s. 29-45); Aydın (2007, s. 9-59); G. Aydoğdu ve T. Aydoğdu (2004, s. 46-86); Baktagir (2014, s. 17-36); Hafızoğlu (2009, s. 18-25); Karaduman (2007, s. 23-58); Kırımlıoğlu (2011, s. 34-61); Mutlu (1985, s. 72-85); Özden (2012, s. 1-20); Somakçı (2001, s. 49-135); Şençalar (1976, s. 24-31); Taşçı (1978, s. 26-42); Tezelli (1997, s. 17-20); Toksoy (2006, s. 16-30; 2018, s. 15-32); Xoltajiyev (2005, s. 12-29)

3.3 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Tartım Kalıpları

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesine yönelik kullanılan tartım kalıpları açısından incelenmiştir. Kaynaklarda yer alan tartımlara yönelik bilgiler; tartımsal konu bütünlüğü, öncelikli kullanılan nota değerleri, sağ-sol el mızrap hareketleri ve versiyonları, etütlerin ezgisel -dizisel yaklaşımlar doğrultusunda oluşturulması yönünde değerlendirilmiştir. Araştırmada; her ne kadar metotlar ve kaynaklar kendi içerisinde değerlendirilmiş olsa da benzerlik ve farklılıklar açısından birbirleriyle mukayese edilerek tespitler ortaya konulmuştur. İncelenen kaynaklar yazıldığı tarihlere göre kronolojik olarak sıralanmış, her biri alt başlıklar altında sunulmuştur.

Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976): (bu bilgiler kitabın kaçla kaçınıcı sayfası arasında yer alıyor) Metodun 24-31 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisinde karşılaşılan tüm tartım kalıplarına yer verilmiş ve onaltılık değerlerden oluşan tartım gruplarının kullanıldığı sekvenslerden faydalanılarak etütler çoğaltılmıştır. Etütleri, tartım gruplarının ilk notasının sağ mızrap ile icrası üzerine kurguladığı tespit edilmiştir. Bütün etütler; dörtlük nota değeri ve daha uzun değerler, ($\wedge \vee \wedge \wedge$) onaltılık değerlerle doldurularak icra edilecek şekilde; onaltılık ve daha küçük değerler ise tek mızrap vuruşuyla icra edilecek şekilde planlanmıştır. Gelenekte karşılığı olan bu uygulamanın, tartımın öğrenilmesinde bir problem yaratmadığı ancak farklı mızrap hareketlerinin tayin edilmesi yönünde yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Örneğin; sağ-sol-sağ-sağ şeklinde yazılmış bir tartım kalıbının farklı bir versiyonda çalım gösterilmemiş, dolayısıyla pek çok çalım versiyonu olabilecek tartım örnekleri verilmemiştir (Şençalar, 1976).

Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978): Metodun 26-42 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; öncelikle nota değerlerinin büyükten küçüğe dizisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiş, dörtlük değer içerisinde karşılaşılan tüm tartım kalıplarına yer verilmiş, birlik nota değeri ($\wedge \vee \wedge \vee \wedge \vee$) mızrap şekliyle ve sekizlik değerlerle doldurularak icra edilecek şekilde; sekizlik ve daha küçük değerler ise tek mızrap vuruşuyla icra edilecek şekilde planlamıştır. Bu uygulamaların da geçmişten günümüze geçerliliği sabit kalmış, tartımların

öğrenilmesinde yeterli olduğu düşünülmüştür. Ancak kullanılan tartımların farklı çalım versiyonlarına ilişkin örneklerin bulunmaması, her tartım kalıbının sağ el olmak üzere aynı el ile başlaması ve icracıyı bu yönde sınırlı tutması, bir önceki çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da tamamlanması gereken yönleri olduğunu göstermektedir (Taşçı, 1978).

Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985): Metodun 72-85 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisinde karşılaşılan tüm tartım kalıplarına yer verilmiş, her etüt için sadece tek tartım kalıbı kullanıldığı tespit edilmiştir. Karma tartım kalıplarını, metodun örnek eserler bölümünde görmek mümkün olabilmektedir. Etütleri, tartım gruplarının ilk notasının sol mızrap ile icrası üzerine kurguladığı tespit edilmiştir. Ancak bu uygulamanın da tartımlarda farklı çalım versiyonlarını geliştirmek yönünde yeterli olmadığı düşünülmektedir. Her tartım kalıbının sol el olmak üzere aynı el ile başlaması ve icracıyı bu yönde sınırlı tutması, bir önceki çalışmalarda olduğu gibi bu çalışmanın da tamamlanması gereken yönleri olduğunu göstermektedir (Mutlu, 1985).

Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997): Metodun 17-20 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; öncelikle nota değerlerinin büyükten küçüğe dizisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiş, dörtlük değer içerisinde karşılaşılan tüm tartım kalıplarına yer verilmiş, birlik nota değeri ($\wedge\vee\wedge\vee$) mızrap şekliyle ve sekizlik değerlerle doldurularak icra edilecek şekilde; sekizlik ve daha küçük değerler ise tek mızrap vuruşuyla icra edilecek şekilde planlamıştır. Metotta her etüt için sadece tek tartım kalıbı kullanıldığı tespit edilmiştir. Karma tartım kalıplarını, metodun örnek eserler bölümünde görmek mümkün olabilmektedir. Etütlerin, tartım gruplarında ilk notanın sağ mızrap ile icra edilmesi şeklinde kurgulandığı bu çalışmada da, tartımlarda farklı çalım versiyonlarının geliştirilmesi yönünde eksikliklerin tamamlanması gerektiğine inanılmaktadır (Tezelli, 1997).

Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001): Metodun 49-135 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; sadece kaba çargah (do) notası kullanılarak, dörtlük ve ikilik değerlerle başlandığı tespit edilmiştir. Her etütte bir öncekine ardışık bir nota eklenecek şekilde devam edilmiş, sol notasına gelindiğinde iki sekizlik tartıma geçilmiştir. Bu sürelerin es'li hallerinin de işlendiği çalışmada; bir oktav içerisinde ikilik, dörtlük, sekizlik sesli ve sessiz süreler içeren karma etütler gösterilmiştir. Sonrasında dört onaltılık kalıbına geçilmiştir. Bu nota

değerleri ile kanun üzerindeki bütün notaları içeren karma etütler oluşturulmuştur. Bir sekizlik iki onaltılık notanın bileştiği ve iki onaltılık bir sekizlik notanın birleştiği tartım kalıbına geçilmiş olan çalışmada; tüm tartım kalıpları basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmıştır. Etütlerin, tartım gruplarında ilk notanın sağ mızrap ile icra edilmesi şeklinde kurgulandığı bu çalışmada, tartımlarda farklı çalım versiyonlarının geliştirilmesi yönünde eksikliklerin tamamlanması gerektiğine inanılmaktadır (Somakçı, 2001).

Ayrıca bu çalışmada; tartım kalıbının öncelikli tutulduğu bir planlamanın tercih edilmediği gözlenmektedir. İncelenen çalışmada; öncelikli hedefin nota yerlerinin öğrenilmesine yönelik olduğu ortaya çıkmaktadır. Her ne kadar bütün tartım kalıplarına yer verilmiş olsa da bunların daha kısa sürede öğrenilmesini mümkün kılacak bir planlama yapılmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla tartım kalıplarına yönelik edinilecek bilgi ve becerinin öğrenme sürecinde gecikme yaşanabileceği kanaatine varılmıştır.

Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004): Metodun 46-86 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; öncelikle nota değerlerinin büyükten küçüğe dizisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiş, sonrasında dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışmada; öncelikle eşit süreli tartımlara yönelik etütlere yer verilmiştir. Sonraki etütlerde eklenen yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Karma tartımların kullanıldığı etütleri de içeren bu çalışmada tartımsal konu bütünlüğü olduğu görülmektedir. Çalışmada tartım kalıplarının çalımına yönelik yapılan tespitlerde; sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tartım kalıplarının diğer çalım versiyonlarını örnekleyen etütlere de yer verildiği tespit edilmiştir (G. Aydoğdu ve T. Aydoğdu, 2004).

Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007): Metodun 23-58 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; öncelikle nota değerlerinin büyükten küçüğe dizisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiş, sonrasında dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Aydoğdu'nun çalışmasında belirlenen tartım kalıplarına yönelik bilgilerin aynı şekilde bu çalışma içinde yer almasının yanı sıra bu çalışmada; uzun süreli nota içeren etütlerin metronom değerlerinin yüksek/hızlı olarak belirtildiği, kısa süreli nota içeren etütlerin de düşük

metronom değerinde belirtildiği gözlenmiştir. Dolayısıyla Aydoğdu'nun çalışmasında belirtilen tartım kalıplarının bu çalışmada mertebe farklılıklarıyla aynen uygulandığı ortaya çıkmaktadır (Karaduman, 2007).

Kanun Metodu Beste AYDIN (2007): Metodun 9-54 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota değerlerinin büyükten küçüğe dizisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiştir. Metotta 78. etüde kadar hiç onaltılık değer kullanılmamıştır. Tartım kalıplarına yönelik oluşturulan 5 etütten sonra eserlere geçildiği tespit edilmiştir. Somakçı'nın çalışmasında tespiti yapılan öğrenim sürecine ilişkin değerlendirmelerin bu çalışma için de geçerli olduğu ortaya çıkmış; uygun bir planlama ile daha kısa sürede öğrenilmesi mümkün olabilecek tartım kalıplarına yönelik uygulamalarda gecikme yaşanabileceği kanaatine varılmıştır. Bununla birlikte kullanılan tartım kalıplarında sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu görülmektedir. Tartım kalıplarının diğer çalışma versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verilmediği tespit edilmiştir (Aydın, 2007).

Kanun Egzersizleri ve Eğitimi  zdemir HAFIZOğLU (2009): Metodun 16-25 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota değerlerinin büyükten küçüğe dizisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiştir. Metotta dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Aydoğdu'nun ve Karaduman'ın çalışmalarında gözlenen konu bütünlüğü; öncelikle eşit süreli tartımlara yönelik etütlere yer verilmesi, sonraki etütlerde eklenen yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirilmesi ve karma tartımların kullanıldığı etütleri de içermesi yönüyle aynı şekilde sağlanmaktadır. Ayrıca tartım kalıplarının çalışma yönelik yapılan tespitlerde; sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu, bununla birlikte tartım kalıplarının diğer çalışma versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verildiği belirlenmiştir (Hafizoğlu, 2009).

Kanun İçin Egzersizler  mer ÖZDEN (2012): Metodun 1-20 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisinde karşılaşılan tüm tartım kalıplarının kullanıldığı, tartımların çalışmada sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu, bununla birlikte tartım kalıplarının diğer çalışma versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütleri de içerdiği tespit edilmiştir. Her ne kadar Aydoğdu, Karaduman ve Hafizoğlu'nun metotlarında yer alan tartıma yönelik uygulamaların

bu çalışma için de geçerli olduğu ortaya çıkmış olsa da karma etütlerin sayıca az olması ve sekvensin daha çok tercih edilmiş olması sebebiyle farklılık göstermektedir. Bununla birlikte çalışmada tartımsal konu bütünlüğü olduğu söylenebilmektedir (Özden, 2012).

Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alistirmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018) : _Metodun 16-30 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Öncelikle eşit süreli tartımlara yönelik etütlere yer verilen metotta; yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütlerin de yer aldığı görülmektedir. Ezgisel yönde oluşturulan bu etütlerde; sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu, bununla birlikte tartım kalıplarının diğer çalım versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verildiği belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışmada; tartımsal konu bütünlüğü olduğu görülmektedir (Toksoy, 2018).

An'anaviy Qonun Cholg'usi Ijrochiligi Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005): , Metodun 16-30 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Öncelikle eşit süreli tartımlara yönelik etütlere yer verilen metotta; yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütlerin de yer aldığı görülmektedir. Dolayısıyla tartımsal konu bütünlüğünün sağlandığı düşünülmektedir. Sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu tespit edilmiş, tartımlar üzerinde farklı çalım versiyonları gösterilmemiştir. Diğer metotlardan farklı olarak bu çalışmada; Özbek geleneksel müziğinde sıklıkla kullanılan üçleme, 6/8 ölçü ve varyasyonlarını içeren tartımların daha yoğun işlendiği ortaya çıkmıştır (Xoltajiyev, 2005).

Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Azerbaycan (2014): Metodun 29-45 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Öncelikle eşit süreli tartımlara yönelik etütlere yer verilen metotta; yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütlerin de yer aldığı görülmektedir. Sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu, bununla birlikte tartım kalıplarının diğer çalım versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütleri de içerdiği tespit

edilmiştir. Mutlu (1985)'in çalışmasında yer alan etütlerin bu çalışma içerisinde alıntılındığı tespit edilmiş olup tartımlara yönelik özellikler açısından bahsedilen çalışma ile benzerlik göstermektedir (Aliyeva, 2014).

Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006) : Metodun 15-32 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Öncelikle eşit süreli tartımlara yönelik etütlere yer verilen metotta; yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütlerin de yer aldığı görülmektedir. Ezgisel yönde oluşturulan bu etütlerde; sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu, bununla birlikte tartım kalıplarının diğer çalım versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verildiği ve karma tartımların kullanıldığı etütleri de içerdiği tespit edilmiştir. Toksoy (2018)'de yer alan bilgilerin, bu çalışma doğrultusunda geliştirilerek oluşturulduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla her iki çalışmanın tartımsal konu bütünlüğü açısından benzer olduğu ortaya çıkmıştır (Toksoy, 2006).

Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011): Metodun 34-61 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; öncelikle nota değerlerinin büyükten küçüğe ezgisel yaklaşımla işlendiği belirlenmiş, sonrasında dörtlük değer içerisindeki tüm tartım kalıplarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Aydoğdu (2004) ve Karaduman (2007)'nin çalışmalarında yer alan dizisel yaklaşımdan farklı olarak bu çalışmada; nota değerlerinin büyükten küçüğe sıralanmasında ardışık seslerin kullanılmadığı, farklı aralıkların kullanıldığı ezgi özelliği taşıyan etütler oluşturulduğu görülmektedir. Ezgisel yönde oluşturulan bu etütlerde; öncelikle eşit süreli tartımlara yer verilmiş, yeni tartımlarla birlikte bir önceki tartımın pekiştirildiği ve karma tartımların kullanıldığı belirlenmiştir. Sağ el mızrap hareketlerinin diğer çalışmalarda olduğu gibi öncelikli tercih edilmiş olduğu, bununla birlikte tartım kalıplarının diğer çalım versiyonlarını örnekleyen etütlere yer verildiği de görülmüştür (Kırımlıoğlu, 2011).

Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014): Metodun 17-36 sayfaları arasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; diğer çalışmalardan farklı olarak dört onaltılık tartım kalıbı ile başlandığı tespit edilmiştir. Üçleme ve otuzikilik değerlerle oluşan tartımlara hızlı bir geçiş yaptığı görülmektedir. Kırımlıoğlu (2011) çalışmasında olduğu gibi bu çalışmada da; etütlerin ezgisel yaklaşımla oluşturulması

her iki çalışmanın bu yöndeki benzerliğini göstermektedir. Ancak ezgisel yönde oluşturulan etütlerde; basitten karmaşığa ilkesi doğrultusunda belirgin bir tartım sıralamasının tercih edilmediği gözlenmektedir. Karma tartımların kullanıldığı etütleri de içeren bu çalışmada; tartımların vurguya yönelik sol el öncelikli uygulandığı belirlenmiştir. Dolayısıyla bu yönüyle çalışma diğer çalışmalardan farklılık göstermektedir (Baktagir, 2014).

Araştırmada; kanun çalgısına yönelik hazırlanmış yazılı kaynaklarda, başlangıç seviyesi için gösterilen etütlerde, kullanılan tartım kalıplarının sıralamaları konusunda farklı uygulamalar olduğu görülmektedir. Yukarıda incelemesi yapılmış 16 kaynaktan 12'sinin, dörtlük değer içerisindeki tartım kalıplarını kullanarak etütlere başladığı tespit edilmiştir. Sağ-sol el mızrap hareketleri ve versiyonlarına yönelik incelenen tüm kaynaklar değerlendirildiğinde; 7 kaynağın tartım kalıplarına sağ el mızrap hareketiyle başlayıp diğer çalım versiyonlarını da işlemiş oldukları tespit edilmiştir. Dolayısıyla tartımların vurguya yönelik sol el öncelikli olarak da uygulandığı görülmektedir. Diğer 9 kaynak çalışmanın öncelikli sağ el mızrap hareketlerini tercih ettikleri ortaya çıkmaktadır. Tartım kalıplarının ve nota değerlerinin işlendiği etütlerde ezgisel yönde öncelikli yaklaşımın sergilendiği 4 kaynak tespit edilmiştir. Dizisel yönde öncelikli yaklaşımın belirlendiği kaynaklar ise 12 tanedir. Kanunun mızraplı bir çalgı olmasından dolayı başlangıç seviyesi için geliştirilecek etütlerin; dörtlük ve daha küçük değerleri içerecek şekilde planlanması gerektiğine inanılmaktadır. Tespiti yapılan konularda eksik kalan yönlerin tamamlanması, tartım kalıbının icrasında sağ-sol el değişkenliğinin, bölgesel konumlanma ve vurgunun yer değiştirmesine bağlı ihtiyaca yönelik etütlerin çoğaltılması gerektiği düşünülmektedir.

Dördüncü bölümde sunulan 1,2,3,4 numaralı etütler; dörtlük değerler ve içerdiği tartım kalıplarını farklı vurgu ve mızrap versiyonlarıyla gösterecek şekilde hazırlanmıştır. Herhangi bir dizisel/ezgisel yaklaşım olmadan, ellerin konumu sabit, bölgesel konumlanmış şekilde kurgulanmıştır.

3.4 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Usul ve Ölçüler

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç

seviyesine yönelik etütlerde kullanılan ölçü ve usuller açısından incelenmiş ve tablo 3.2 de gösterilmiştir.

Tablo 3.2 Kaynaklarda kullanılan usül ve ölçüler.

YAZAR/KAYNAK	Kullanılan Usul ve ölçüler
Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976)	2/4, diğer etütlerde ölçü belirtilmemiş
Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütü TAŞCI (1978)	4/4
Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)	4/4, 2/4
Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)	2/4, 4/4
Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)	2/4, 4/4
Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)	4/4, 2/4
Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)	4/4
Kanun Metodu Beste AYDIN (2007)	2/4
Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)	2/4, 4/4
Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)	4/4, 2/4
Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alistirmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)	2/4
An'anaviy Qonun Cholg'usu Ijrochiligi Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)	4/4
Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Bakü (2014)	4/4
Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006)	4/4, 3/4
Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011)	4/4
Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014)	4/4, 2/4 Sofyan, Nim Sofyan

Tablo 3.2 de gösterilen ölçü ve usullerin, başlangıç seviyesi kanun eğitimi için yeterli ve gerekli olduğu düşünülmektedir. Birim vuruş için dördlük değerin kullanılmasının, temel tartım kalıplarının öğretilmesinde kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir. 2 zamanlı ve 4 zamanlı ölçü/usul tercihlerinin, simetrik kuvvetli ve zayıf zaman öğretimi ve buna yönelik mızrap tercihi açısından hem kolaylık sağlayacağına hem de gerekli olduğuna inanılmaktadır.

Dördüncü bölümde sunulan 1-18 arasındaki etütlerde 2 veya 4 zamanlı usuller/ölçüler kullanılmıştır. Sonraki etütlerde usul sınırlandırılması yapılmamıştır.

3.5 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Ton, Makam ve Modlar

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesine yönelik etütlerde kullanılan ton, makam ve modlar açısından incelenmiş, tablo 3 de gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Kaynaklarda kullanılan ton, makam, diziler.

YAZAR/KAYNAK	Kullanılan Ton, Makam, Dizi
Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976)	Doğal re (yegah) dizisi
Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978)	Do Majör
Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)	Do Majör
Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)	Do Majör
Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)	Do Majör
Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)	Do Majör
Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)	Do Majör
Kanun Metodu Beste AYDIN (2007)	Fa Majör
Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)	Do Majör
Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)	Doğal Mi Dizisi
Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)	Do Majör
An'anavıy Qonun Cholg'usu Ijrochılıgı Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)	Do Majör
Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Bakü (2014)	Do Majör
Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006)	Do Majör, Fa Majör
Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011)	Do Majör
Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014)	Nihavend, Rast, Kürdi, Çargah

Başlangıç seviyesi kanun eğitime yönelik oluşturulan etütlerde, natürel/doğal seslerden oluşan dizi/makam/ton tercihlerinin, bu düzende kanun üzerindeki tel seviyelerinin aynı hizada olması sebebiyle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Mandal indirip, kaldırmayı gerektirecek bir notanın (diyez, bemol) tel seviyelerini değiştirmesi sonucunda; özellikle sol mızrabın tele vuruş pozisyonunun etkilendiği düşünülmektedir. Bu yüzden başlangıç seviyesi etütlerinde doğal dizilerin tercih edilmesinin doğru ve gerekli olduğu kanaati hakimdir. Tablo 3 de Baktagir (2014), nihavend, rast ve kürdi dizileri; Aydın (2007) çalışmasında ise fa majör dizisi etütlerde kullanılmıştır. Diğer çalışmalarda yer alan doğal/natürel dizilerin, başlangıç seviyesi kanun eğitimi için oluşturulan etütlerde yeterli ve gerekli olduğu düşünülmektedir.

Dördüncü bölümde sunulan 1-8 arasındaki etütler doğal do dizisinde yazılmıştır. 8. etütte aralıklarının öğrenildiği düşünülen doğal do dizisi, armonik do minör (do üzerinde Nihavend dizisi), do üzerinde Kürdi ve do üzerinde Hicazkar dizilerine dönüştürülmüştür. Oluşturulan bu etütlerde; kalıcı mandal kullanımı ve tel seviyelerinin farklılıklarına yönelik alıştırmalar hedeflenmektedir.

3.6 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Kullanılan Evrensel Notasyon Uygulamaları

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesine yönelik etütlerde kullanılan evrensel notasyon uygulamaları (metronom, nüans, till, tremolo, mandal bağı vb.) açısından incelenmiş, tablo 4 de gösterilmiştir.

Tablo 3.4 Kaynaklarda belirtilen evrensel notasyon uygulamaları.

YAZAR/KAYNAK	Kullanılan Evrensel Notasyon Uyg.
Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976)	Belirtilmemiş
Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978)	Belirtilmemiş
Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)	Çarpma
Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)	Belirtilmemiş
Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)	Hız terimleri, Staccato
Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)	Metronom, Nüans, Tremolo
Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)	Metronom, Glissando, Tremolo, Trill Staccato, Çarpma, Fiske, Fiskeli Glissando Vibrato
Kanun Metodu Beste AYDIN (2007)	Hız terimleri
Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)	Metronom, Tremolo, Vibrasyon, Glissando, Çarpma
Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)	Metronom
Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)	Metronom, Nüans Çarpma, Tremolo, Trill, Fiske,Glissando, Bisbigliando Vibrato, Portamento, Mandallı Portamento, Fiskeli Glissando, Mandal Glissandosuz
An'anavîy Qonun Cholg'usı İjrochılıgı Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)	Metronom, Nüans, Glissando
Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Bakü (2014)	Hız Terimleri, Tremolo, Glissando, Nüans, Vibrato, Çarpma, Trill, Gruppetto, Mordan,
Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi	Metronom, Nüans, Çarpma, Tremolo, Trill, Fiske, Glissando, Bisbigliando, Vibrato,
Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011)	Metronom, Tremolo
Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014)	Çarpma

Tablo 3.4 de gösterilen, incelenen kaynakların çoğunda evrensel notasyon uygulamalarına yer verildiği tespit edilmiştir. Sadece Şençalar (1976), Taşçı (1978) ve Tezelli (1997)’in çalışmalarında evrensel notasyon uygulamalarına hiç yer verilmemiştir. Bu üç yazarın yaşamış oldukları dönem itibariyle çalışmalarında böyle bir gereksinim duymadıkları düşünülmektedir. Her ne kadar kendi icralarında kullanmış oldukları bilinse de bu uygulamaların nota üzerinde gösterimini tercih etmemiş oldukları görülmektedir.

Tablo 3.4 de gösterilen, incelenen kaynakların çoğunda metronom, nüans, tremolo, çarpma ve glissando uygulamalarının görüldüğü tespit edilmiştir. Diğer evrensel notasyon uygulamalarının metotlarda daha çok ileri seviyelerde gösterildiği belirlenmiştir. Çalışmaların çoğunda ortak bir uygulama olarak ortaya çıkan metronom ifadeleri, mızrabın hızıyla alakalı şekillenmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla mızrap hareketlerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Kullanılan metronom cihazıyla birlikte icracıda ritmik dengenin ve sağ-sol mızrap dengesinin sağlanmasında oldukça etkilidir. Ayrıca notasyonda belirtilen metronom göstergelerinin ilk dikkat edilmesi gerekenler arasında olduğuna inanılmaktadır. Bu konuda icracının alışkanlığını geliştirmesi beklenmektedir. Başlangıç seviyesi için düşünülen tüm eğitim modellerinde nüansın oldukça önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Özellikle kanun çalgısı için düşünüldüğünde nüans uygulamalarının mızrap hareketinin şiddeti/kuvvetiyle doğru orantılı olduğu düşünülmektedir. Nüansa göre belirlenen mızrap hareketlerinin uygulanması icracıda ayrı bir hakimiyet ve beceri gerektirmektedir. Ayrıca estetik kaygının ilk bu yönde oluşması sonucunda notasyonda gösterilecek diğer müzikal ifadelerin uygulamalarında kolaylık sağlanacağına inanılmaktadır. Tremolo ve çarpma uygulamaları evrensel notasyon içerisinde yer almış ve diğer çalgıların uygulamalarında da olduğu tespit edilen tekniklerdir. Tremolo ve çarpma, mızrap hareketlerinin hızıyla alakalı olduğundan tartım kalıplarının tümü işlendikten sonra etütlerde yer alması gereken uygulamalardır.

Dördüncü bölümde sunulan etütlerin tamamında metronom ve nüans ifadelerine yer verilmiş; çarpma, mordan, grupetto, tremolo, ve trill uygulamaları 37-40 arasındaki etütlerde özellikle vurgulanmıştır.

Tablo 3.4 de gösterilen ve kaynaklar incelendiğinde ortaya çıkan trill, grupetto ve mordan, mızrap hareketlerine yönelik uygulamalar olduğundan temel tartım kalıplarının tümü işlendikten sonra etütlerde yer alması gereken uygulamalardır. Geleneksel icra şeklinde sıklıkla kullanılan bu ifadelerin yaygınlaşmadığı düşünüldüğünde; nota üzerinde bu ifadelerin gösterimine alışkanlık kazanılması başlangıç seviyesi için önemlidir.

Dördüncü bölümde sunulan 38, 39 numaralı etütlerde trill, grupetto ve mordan uygulamalarına özellikle yer verilmiştir.

Geleneksel kanun icrasında kullanılan ve teleffuz edilen, ancak notasyonda gösterilmeyen bazı icra teknikleri için işaret yaratma ya da isim verme gibi ihtiyaçların olduğu bir süreçte; kanuna özel bir teknik olan “fiske” nin isim ve işaretlemesi (1) yazılı kaynaklar içerisinde ilk olarak Toksoy (2006) çalışmasında Ayangil’den alıntılanmış olarak görülmektedir.³ (Ayangil, 1990’dan akt. Toksoy, 2006). Çalışmada; fiske için yaratılan ve nota üzerinde gösterilen işaretlemede (1); sağ el mızrap vuruşundan hemen sonra sol el baş parmağıyla tele yapılan baskı ifade edilmekte; üzerindeki nokta sayısı ise (-) hareketin kaç kere tekrarlanacağını belirtmektedir.

Kanun çalgısına özel olarak uygulanan fiske hareketi Toksoy (2006)’dan sonra ikinci yazılı kaynak olarak Karaduman (2007) kanun metodunda bahsedilmiş ve notasyonda gösterimi verilmiştir. Çalışmada; fiske işareti notanın üzerine konulan (*fs*) ile gösterilmiş ve işaretin yanına çekilen kesik çizgilerle hareketin ne kadar süreyle tekrarlanacağı belirtilmiştir (s.79).

Kanuna özel bir başka çalım tekniği de “fiskeli glissando” dur. Bu tekniğe yönelik ilk gösterim yine Toksoy (2006) ve Karaduman (2007, s. 80) çalışmalarında ilgili etütlerde paylaşılmıştır. Toksoy’un çalışmasında yer alan bu bilgilerin Ayangil (2005), kişisel görüşme)’den alıntılandığı belirlenmiştir. Çalışmalarda yer alan “fiskeli glissando” ifadesine yönelik uygulamanın evrensel notasyonda portamento uygulamasına karşılık geldiği tespit edilmiştir. Dolayısıyla uygulamaya karşılık gelen ifadenin “fiskeli portamento” olarak isimlendirilmesinin daha doğru olacağı düşünülmektedir. Yine Ayangil, 1990’dan akt. Toksoy (2006, s. 94)’un çalışmasında; kanun çalgısı için özel bir teknik olan ve “mandallı portamento” olarak yer alan tekniğin de “mandal bağı” şeklinde isimlendirilmesinin daha doğru olacağına inanılmaktadır. Bu tespitler doğrultusunda, kanun çalgısına yönelik yazılmış kaynaklarda, kullanılan özel çalım tekniklerinin notasyonda gösterimi konusunun hala gelişmekte ve değişmekte olduğu kanaati hakimdir.

Dördüncü bölümde sunulan 22, 23, 25, 34, 38A etütlerinde mandal bağı uygulamalarına yer verilmiştir. 38A etüdü aynı zamanda bağı mordan ifadesinin çalımına örnek olarak verilmiştir.

³ Bkz. Toksoy (2006, s. 52-53-54)

3.7 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Konu Sıralaması

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesine yönelik etütlerde konuların bağımsız işlenmediği, sadece konu önceliklerinin değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre incelenen kaynaklar konu sıralaması bağlamında önce kendi içinde değerlendirilmiş, sonrasında mukayeseli olarak değerlendirilip yorumlanmıştır.

Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976): Metodun 22-23 sayfalarında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; tartım öncelikli bir yol izlenmiş, re doğal dizisi kullanılarak (dizi aynı, tartım farklı) dörtlük değer içerisinde karşılaşılan tüm tartım kalıplarına yer verildiği tespit edilmiştir. Daha sonra farklı aralık ve dizilerin kullanımıyla, onaltılık değerlerden oluşan tartım gruplarını içeren sekvenslerden faydalanılarak (tartım aynı, dizi ve aralık farklı) etütler genişletilerek çoğaltılmıştır (Şençalar, 1976).

Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978): Metodun 26-27 sayfalarında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini dizisel yaklaşımlı bir yöntem ile öğretmeye öncelik verilmiştir. Metodun 36- 37 sayfalarında bulunan etütlerde; aynı tartım ve aynı aralık kullanılarak dizinin genişletildiği tespit edilmiştir. Daha sonra aralık ve dizilerin kullanımıyla onaltılık değerlerden oluşan tartım gruplarını içeren sekvenslerden faydalanılarak (tartım aynı, dizi ve aralık farklı) etütler genişletilerek çoğaltılmıştır (Taşçı, 1978).

Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985): Metodun 72. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; tartım öncelikli bir yol izlenmiş (aynı tartım, aynı dizi), daha sonra aynı dizi ile farklı tartım çalışmalarına yer verilmiş ve s. 73' den itibaren aralık çalışmalarına (tartım aynı, aralık farklı) başlandığı görülmüştür (Mutlu, 1985).

Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997): Metodun 17. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini dizisel yaklaşımlı bir yöntem ile öğretmeye öncelik verilmiştir. Sayfa 18' den itibaren aynı tartım, farklı aralık çalışmalarıyla etütler genişletilerek çoğaltılmıştır (Tezelli, 1997).

Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001): Metodun 49. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini öncelikli

öğretmeye yönelik bir yol izlenmiş, s.79 kadar sadece bir oktav içerisinde aralık öncelikli etütlere yer verildiği tespit edilmiştir. Sayfa 79' dan itibaren tartım ve dizilerin genişletilerek çoğaltıldığı etütlere yer verildiği görülmektedir (Somakçı, 2001).

Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004): Metodun 46. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini öncelikli öğretmeye yönelik bir yol izlenmiş, s. 48 den itibaren aynı tartımın farklı aralıklarla işlendiği etütlerin genişletilerek çoğaltıldığı tespit edilmiştir (G. Aydoğdu ve T. Aydoğdu, 2004).

Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007): Metodun 23. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini öncelikli öğretmeye yönelik bir yol izlenmiş, s. 26' dan itibaren aynı tartımın farklı aralıklarla işlendiği etütlerin genişletilerek çoğaltıldığı tespit edilmiştir. S. 50' den itibaren farklı tartım, farklı aralık çalışmalarıyla ezgisel yaklaşımlı etütlere yer verilmiştir (Karaduman, 2007).

Kanun Metodu Beste AYDIN (2007): Metodun 9. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini öncelikli öğretmeye yönelik bir yol izlenmiş, s. 11'den itibaren aynı nota değeri ile farklı aralıkların işlendiği tespit edilmiştir. S. 35' den itibaren farklı tartım, farklı aralık çalışmalarıyla ezgisel yaklaşımlı etütlere yer verilmiştir (Aydın, 2007).

Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009): Metodun 16. Sayfasından itibaren yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini öncelikli öğretmeye yönelik dizisel yaklaşımlı bir yol izlenmiş, s. 21' den itibaren aynı tartım, farklı aralık çalışmalarıyla etütlerin genişletildiği tespit edilmiştir. S. 24' den itibaren farklı tartım, farklı aralık çalışmalarıyla ezgisel yaklaşımlı etütlere yer verilmiştir (Hafizoğlu, 2009).

Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012): Metodun 1. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; aynı tartımın kullanıldığı dizi öncelikli uygulamalara yer verilmiştir. Çalışmada; 5. sayfadan itibaren aynı tartım farklı aralıklarla işlenmiş, her bir etüdün kendi içerisinde, tek bir tartım örüntüsünün sekvensleriyle oluşturulduğu tespit edilmiştir (Özden, 2012).

Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018) : Metodun 16. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; aynı tartım farklı aralıklarla işlenmiş, s. 18' den itibaren karma aralık ve tartımlarla ezgisel yaklaşımlı etütlere yer verildiği tespit edilmiştir (Toksoy, 2018).

An'anaviy Qonun Cholg'usu Ijrochılıgı Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005): Metodun 12. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; aynı tartımın farklı aralıklarla işlendiği tespit edilmiştir. s. 30' dan itibaren karma aralık ve tartımlarla ezgisel yaklaşımlı etütlere yer verildiği belirlenmiştir (Xoltajiyev, 2005).

Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Azərbaycan (2014): Metodun 29. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota ismi ve değerini öncelikli öğretmeye yönelik dizisel yaklaşımlı bir yol izlenmiş, s. 36' dan itibaren aynı tartım, farklı aralık çalışmalarıyla etütlerin genişletildiği tespit edilmiştir. Her bir etüdün kendi içerisinde, tek bir tartım örüntüsünün sekvensleriyle oluşturulduğu ortaya çıkmıştır (Aliyeva, 2014).

Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006) : Metodun 15. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; nota değerlerinin büyükten küçüğe ezgisel yaklaşımla işlendiği tespit edilmiştir. S. 18' den itibaren karma tartımların dahil edildiği etütlerin de ezgisel yaklaşımla oluşturulduğu görülmektedir (Toksoy, 2006).

Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011): Metodun 34. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; aynı nota değeri ile farklı aralıkların işlendiği etütlere yer verilmiştir. S. 37' den itibaren, karma tartımların dahil edildiği etütlerin de ezgisel yaklaşımla oluşturulduğu görülmektedir (Kırımlioğlu, 2011).

Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014): Metodun 17. sayfasında yer alan başlangıç seviyesine yönelik etütlerde; aynı tartımın farklı aralıklarla işlendiği tespit edilmiştir. S. 21' den itibaren, karma tartımların dahil edildiği etütlerin de ezgisel yaklaşımla oluşturulduğu görülmektedir (Baktagir, 2014).

İncelenen kaynaklarda tespiti yapılan konularda;

- Aynı tartımın farklı aralık ve farklı diziyle işlendiği
- Aynı nota değerinin farklı aralık ve diziyle işlendiği
- Aynı aralık ve dizinin farklı tartımlarla işlendiği

- Karma aralık ve tartımların ezgisel yaklaşımla işlendiği ortaya çıkmıştır.

Öne çıkan bu konularda, işleniş sırasının eğitime faydalı olduğu düşünülmekle birlikte konulara yönelik oluşturulan etütlerin sayıca yeterli olup olmamasının süreci etkileyebileceğine inanılmaktadır. Çalgı eğitiminde en önemli unsurun ses üretme olduğu düşünüldüğünde özelde kanun için mızrap hareketlerine yönelik etütlerin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla tartım-mızrap öncelikli bir eğitim modeline ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte doğru mızrap hareketinin sağlanması için ellerin sabit biçimde bölgesel konumlanmış şekline yönelik etütlerin başlangıç seviyesi için gerekli olduğuna inanılmaktadır. Bu teknikler tamamlanmadan ezgisel ve dizisel hareketlerin uygulamasına geçilmesinin eğitim sürecini olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Dördüncü bölümde sunulan 1,2,3, ve 4 numaralı etütlerde; bölgesel konumlanma, tartım, nüans ve metronom konuları işlenmiştir.

3.8 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Polifonik Nota Yazımı Uygulamaları

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesine yönelik etütlerde polifonik nota yazımı uygulamaları açısından incelenmiş, tablo 3.5 de gösterilmiştir.

Tablo 3.5 Polifonik nota yazımına ait uygulamalar.

YAZAR/KAYNAK	Polifonik yazım uygulamalarına yer verilmiş mi ?
Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976)	Verilmemiş
Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978)	Verilmemiş
Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)	Verilmemiş
Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)	Verilmemiş
Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)	Verilmemiş
Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)	Verilmiş
Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)	Verilmiş
Kanun Metodu Beste AYDIN (2007)	Verilmemiş
Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)	Verilmemiş
Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)	Verilmemiş
Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)	Verilmiş
An'anaviy Qonun Cholg'usu Ijrochiligi Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)	Verilmemiş

Tablo 3.5 (devam) Polifonik nota yazımına ait uygulamalar.

Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Bakü (2014)	Verilmiş
Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006)	Verilmiş
Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011)	Verilmemiş
Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014)	Verilmemiş

Polifonik nota yazımına ait uygulamaların varlığı konusunda yapılan tespitlerde; 5 kaynakta:

Aliyeva (2014, s. 57-64); T. Aydoğdu ve G. Aydoğdu (2004, s. 173-178); Karaduman (2007, s. 83-92); Toksoy (2006, s. 76-85; 2018, s. 72-83) konuya ilişkin uygulamalara yer verildiği, diğer 11 kaynakta konuyla alakalı bilgi ve etüt paylaşılmadığı görülmüştür. Kanunun 3,5 oktav genişliğinde ve birden fazla sesin aynı anda seslendirilebileceği bir enstrüman olması sebebiyle farklı yazım ya da notasyona ihtiyaç duyulduğu bilinmektedir. Gitarın kullandığı tek porteli nota yazımı ile piyanonun ya da arpın kullandığı çift porteli nota yazımlarının kanun enstrümanında da kullanılabileceği öngörülmektedir. Buna ilişkin örnekler ilgili kaynaklarda mevcuttur. Bu nota yazım örneklerinde farklı duatelerin doğal olarak oluştuğu ve mızrap ya da parmak hareketini yönlendirdiği tespit edilmiştir. Kanun özelinde halen araştırılmakta ve geliştirilmekte olan bu tekniğe özel etütlerin yazılı kaynaklarda yeterli sayıya ulaşmadığı düşünülmektedir.

Dördüncü bölümde sunulan 40, 43, 44 numaralı etütler polifonik nota yazımı uygulamalarını içermektedir.

3.9 Kanun Çalgısı Başlangıç Seviyesinde Ses Üretme Teknikleri Bilgilendirmeleri

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırma kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesinde ses üretme tekniklerine yönelik bilgilendirmeler açısından incelenmiş, tablo 3.6 da gösterilmiştir.

Tablo 3.6 Ses üretme tekniklerine yönelik bilgilendirmeler.

YAZAR/KAYNAK	Kanunda Ses Üretme Tekniklerine Yer Verilmiş mi?
Kanun Öğrenme Metodu İsmail ŞENÇALAR (1976)	Verilmemiş s.13 şekilsel ifade
Kanun Öğrenme Metodu Ahmet Lütfü TAŞÇI (1978)	Verilmemiş s.23 şekilsel ifade
Kanun Metodu Dr. Ümit MUTLU (1985)	Verilmemiş s.72 şekilsel ifade
Kanun Metodu Turhan TEZELLİ (1997)	Verilmemiş s.15 şekilsel ifade
Kanun Öğretimine Giriş Dr. Pınar SOMAKÇI (2001)	Verilmemiş s.47 şekilsel ifade
Kanun Metodu Gültekin AYDOĞDU-Tahir AYDOĞDU (2004)	Verilmemiş s.46 şekilsel ifade
Kanun Metodu Halil KARADUMAN (2007)	Verilmemiş s.23 şekilsel ifade
Kanun Metodu Beste AYDIN (2007)	Verilmemiş s.8 şekilsel ifade
Kanun Egzersizleri ve Eğitimi Özdemir HAFIZOĞLU (2009)	Verilmemiş s.16 şekilsel ifade
Kanun İçin Egzersizler Ömer ÖZDEN (2012)	Verilmemiş s.1 şekilsel ifade
Kanunda Süsleme ve Modern Çalış Teknikleri İçin Alıştırmalar-Etütler Ayşegül Kostak TOKSOY (2018)	Verilmemiş s.15 şekilsel ifade
An'anaviy Qonun Cholg'usu İjrochılıgı Abdurahmon XOLTOJIEV Taşkent (2005)	Verilmemiş s.11 şekilsel ifade
Qanun Mektebi Tarana Aliyeva Bakü (2014)	Verilmemiş s.29 şekilsel ifade
Ayşegül KOSTAK TOKSOY Sanatta Yeterlik Tezi (2006)	Verilmemiş s.12 şekilsel ifade
Volkan KIRIMLIOĞLU Yüksek Lisan Tezi (2011)	Verilmemiş s.29 şekilsel ifade
Göksel BAKTAGİR Yüksek Lisans Tezi (2014)	Verilmemiş s.17 şekilsel ifade

Ses üretme teknikleri hakkındaki bilgilendirmeler konusunda yapılan tespitlerde, tüm kaynakların sadece mızrabın şekilsel ifadesine (A-O, 1-2, v.b) yönelik bilgilere yer verdiği görülmektedir. Mızrabın/parmağın; hangi hareket noktasından (parmaktan, bilekten, dirsekten) güç alacağı ve bu güç ile hangi hareketi (sürme, çekme, vurma, düşme, dokunma v.b.) yapacağı konusunda bir bilgilendirme paylaşılmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde hazırlanan etütlerden önce bu bilgilendirmeler yapılmıştır.

3.10 Kanunda Nota Yerleri ve Mandal Düzenegi

Araştırmanın bu bölümünde; Türkiye’de yazılmış 11 kanun metodu ve alıştırmaları kitabı, 2 yabancı kanun metodu ve 3 araştırma tezi; kanun eğitimi başlangıç seviyesinde kanunda nota yerleri ve mandal düzenegine yönelik bilgilendirmeler açısından incelenmiş, eksik yönleri tespit edilmiştir. Buna göre; mandal düzenegine bağlı nota yerleri tespitinin sadece Türk müziğini kapsayıcı şekilde gösterildiği belirlenmiştir. Her sesin en az bir diyez, bir bemol bir de doğal olmak üzere 3 mandal

ihtiyacından bahsedilmemiş, bu ihtiyaca karşılık beşli çemberinde oluşan diyez sırası konusunda bilgilendirme yapılmadığı görülmüştür.

Çalışmada; mandal düzeneğine bağlı nota yerleri, dünyada farklı bölgelerde kullanılan kanun algısını kapsayıcı şekilde dşnlmş ve bu konudaki bilgilendirmeler dördüncü bölümde etütlerden önce paylaşılmıştır.

4. BAŞLANGIÇ SEVİYESİ KANUN EĞİTİMİ İÇİN BİLGİLENDİRME VE ETÜTLER

4.1 Kanunda Nota Yerleri ve Mandal Düzenegi

Kanun Türk müziği için sol tonunda aktarımlı bir çalgıdır. Ancak Azerbaycan ve Ermenistan müziğinde re tonunda aktarımlı bir çalgı olan Kanun, Özbekistan'da do tonunda aktarımsız çalgı olarak kullanılmakta ve notaları buna göre tespit edilmektedir. Bu araştırmada ele alınan konu Türk müziğinde kullanılan kanun eğitimi olduğundan bundan sonraki tüm bilgiler sol tonunda aktarımlı bir çalgı olan kanuna göre belirlenmiştir. Dolayısıyla nota yerleri ve buna bağlı mandal sayıları şu şekilde ifade edilebilir: Kanunda mandallar ses sisteminin ihtiyaçlarına göre ve kanunun fiziksel yapısının izin verdiği ölçüde, her notada bir tam ses üretilebilecek şekilde çakılmıştır. Mandal sayıları kaba çargâh, tiz çargâh arasında, 5'li çemberine göre (fa, do, sol, re, la, mi, si) azalmaktadır. Fa ve do perdelerine 6 adet bemol, 6 adet diyez mandalı olmak üzere 12' şer adet mandal boşluksuz (seri) şekilde çakılmaktadır. Diğer notalarda diyez ve bemol mandalları arsında boşluk olacak şekilde; sol için 6 adet bemol mandalı, 4 adet diyez mandalı olmak üzere 10 adet, re ve la için 6 adet bemol mandalı, 3 adet diyez mandalı olmak üzere 9'ar adet, mi ve si için 6 adet bemol mandalı, 2 adet diyez mandalı olmak üzere 8'er adet mandal çakılmaktadır. Mandal sayıları farklı yapımcılara göre değişkenlik gösterse de fa ve do notaları boşluksuz diğer notalar boşluklu çakılarak bir standart oluşturulmaya çalışılmıştır. Kanunda do doğal dizisinde tel seviyeleri bütün notalarda aynı hizadadır. Bemol ya da diyez alan notalarda tel seviyesi değişir, mandallara yakın bölümde bu seviye çok belli olur. Dolayısıyla başlangıç seviyesinde sol el mızrap hareketinde öğrenci notayı bulmakta güçlük yaşar. Bu sebeple başlangıç seviyesinde natürel sesler, doğal dizi tercih edilmektedir.

4.2 Duruş, Tutuş, Oturuş

İcrada, kanun çalgısının dizlerimizin üzerinde yere paralel olması gerekmektedir. Çalgının dengede durabilmesi için ise dizlerin arasının açık, vücudun ise dik durumda olması tercih edilmektedir. Eller ve kollar kanunun iç bölümünde hareket

edecek şekilde konumlanmalıdır. Kanunun sehpa üzerinde icrasında da vücudun, ellerin ve kolların pozisyonu yine aynı şekilde olmalıdır.

4.3 Yüksük Mızrap

Mızrap işaret parmağını 0,5 cm geçecek şekilde tutulmalı (tırnaklar uzun ise mızrap, tırnakları da 0,5 cm geçmeli) ve sonrasında yüksük takılarak sabitlenmelidir. Tercih edilecek mızrap uzunluğu kişisel olduğundan, parmağın 2. eklemine kadar gelmesi yeterlidir.

4.4 Akort

Bir çalgıda müzik yapabilmek için öncelikle doğru ve temiz ses üretilebilecek bir akorda sahip olunması gerekmektedir. Kanunun, Türk müziğinin perde referans çalgısı olmasından dolayı oldukça önem taşıyan akort; akort aleti, çeşitli telefon veya tablet uygulamaları yardımıyla yapılabilmektedir. 440 Hz (A) frekansının Türk müziğindeki neva(re) perdesine akortlanması ve diğer notaların da buna göre sırasıyla kaynaştırılarak kanunun tüm seslerinde akordun tamamlanması gerekmektedir. Türk müziği çalgılarının tümünde olduğu gibi Sol aktarımlı bir çalgı olan kanunun notalarının tonal müzikteki karşılıkları aşağıda belirtilmiştir.

Tonal Müzik (Do çalgı) = A (LA) B (Sİ) C (DO) D (RE) E (Mİ) F (FA) G(SOL)

Türk Müziği (Sol çalgı) =RE (NEVA) Mİ FA SOL LA Sİ bemol DO

4.5 Kanunda Ses Üretme Teknikleri

Kanunda ses üretme teknikleri için öncelikle mızraba güç veren hareket noktalarının belirlenmesi gerekmektedir. Parmaktan, bilekten ve dirsekten hareketle kullandığımız mızrap vuruşu, üretmek istediğimiz sesin şiddetine, kullanılan aralığın genişliğine veya aralığın inici- çıkıcı olmasına göre değişmektedir. Kanunda ses üretme teknikleri, yapılan mızrap hareketine bağlı "Sürme", "Çekme", "Vurma", "Düşme" olarak isimlendirilebilir. Sürme; mızrabın tel üzerindeki yüzeysel hareketi olarak ifade edilebilir. Mızrap, el, bilek pozisyonu aynı kalarak, dirsek hareketiyle, inici ve ardışık nota gruplarında kullanılabilir. Sürme tekniğinde çıkan ton cılızdır ve belirgin değildir. Genellikle glissandolarda kullanılır. Çekme; mızrabın orta kısmından, parmak ekleminde teli çekerek uygulanan ses üretme tekniğidir. Çıkan

ton belirgindir. Vurma; çekme tekniğinin bilekten hareketle uygulanan şeklidir. Çıkan ton belirgin ve daha güçlüdür. Düşme; sesin şiddetini artırmak için tele daha yüksekte (uzaktan)vurarak ve dirsekten itibaren koldan hareketle mızrabın orta kısmı ile teli çekerek ses üretme tekniğidir.

4.6 Mızrap şekilleri

Sağ üst mızrap için (ʌ), Sol üst mızrap için (ʌ), Sağ alt mızrap için (ʌ), Sol alt mızrap için (ʌ) şekilleri kullanılmıştır. Sol el parmaklar için baş parmak 1 olmak üzere O1,2,3,4, sağ el parmaklar için ise A1,2,3,4 rakamları kullanılmıştır.

4.7 Etütler

Araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulan ve eğitimin “bilinenden bilinmeyene” ilkesine uygun şekilde sıralanan etütlerde; doğal refleksler yoluyla şartlı refleks oluşturma amaçlanmıştır. Doğal refleksler; peş peşe gelen aynı notayı aynı mızrapla (elle) çalmak, pes bölgedeki sesleri sol elle, tiz bölgedeki sesleri sağ elle çalmak olarak belirlenmektedir. Şartlı refleksler; görsele (notaya) yönelik mızrap seçimi ve ellerin konumlandırılması ile birlikte sağ-sol elin ritmik dengesini oluşturmaya yönelik ortaya çıkmaktadır.

♩=60

1

Şekil 4.1 Bölgesel konumlanma ve ses üretme uygulamaları

Hedefler: Temiz ve dolgun ses üretme, eşit sürelerde sağ-sol el dengesinin sağlanması (sağ -sağ, sol-sol, sağ-sol, sol-sağ sıralaması ile), 4/4'lük ölçü, metronom, dörtlük, sekizlik, ikilik nota değerleri ve tekrar işareti öğretimi, sağ elin tiz bölgede sol elin pes bölgede konumlanmasının öğretimi (dörtlü aralık), aynı zamanda ve farklı zamanda sağ-sol el mızrap uygulamasına yönelik çift sesli çalışmalar.

Şekil 4.2 Bölgesel konumlanma, ses üretme ve tartım kalıpları uygulamaları

Hedefler: Sağ-sol el mızrap dengesi, temel tartım kalıpları, senkop, sağ elin tiz bölgede sol elin pes bölgede konumlanması, 4/4'lük ölçü, do(çargâh) ve sol(rast) perdesi, sağ el tiz bölgede sol el pes bölgede iken dörtlü aralığı, ikilik, dörtlük, sekizlik ve onaltılık süreler, dörtlük es (sus), röpriz (tekrar işareti), metronom öğretimi.

♩=60

3

mf

p

f

p

f

mf

Şekil 4.3 Bölgesel konumlanma ile ezgisel hareket uygulamaları

Hedefler: 4/4'lük ölçü sekizlik ve dörtlük nota değerlerinde sol el sabit sağ el ardışık (ikili aralık) nota hareketi, sağ el sabit sol el ardışık nota hareketi, sağ el tiz bölgede sol el pes bölgede iken 3,4,5,6 'lı aralıklar, mızrapla çift ses çalma, nüans, metronom öğretimi.

Şekil 4.4 Bölgesel konumlanma, ezgisel hareket ve tartım kalıpları uygulamaları

Hedefler: 4/4'lük ölçü, dörtlük, sekizlik, onaltılık nota değerleri, sağ el tiz bölgede sol el pes bölgede konumlanmış durumda 3,4,5,6,7,8 'li aralıklar, sağ sol el farklı tartım, sağ-sol el ardışık çıkıcı ve inici notaların öğretimi.

Karma Alıştırırmalar:

♩=60

5

Şekil 4.5 Etüt 5

Hedefler: Geçmiş bilgilerin pekiştirilmesi, pes bölgede konumlanan sol elin tiz bölgede de görev alması.

♩=90

6

p

f

mf

f

mf

mf

Şekil 4.6 Etüt 6

Hedefler: 2/4'lük ölçü, nüans, metronom, ardışık inici ve çıkıcı notalarla eşit süreli sağ-sol mızrap çalışmaları.

Şekil 4.7 Etüt 7

Hedefler: 2/4'lük ölçü, sağ-sol dönüşümlü ve eşit süreli mızrap çalışmalarının karma aralıklarla uygulanması.

Şekil 4.8 Etüt 7A

Hedefler: Karma tartım ve aralıklarla, oktav ve sekvens çalışmalarına hazırlık.

Do majör dizisi

8A

Armonik Do minör dizisi

8B

Do kürdi dizisi

8C

Do zirgüleli hicaz dizisi

8D

Şekil 4.9 Etüt 8A, 8B, 8C, 8D

Hedefler: 8 numaralı etütte kazanılan mızrap ve ezgi hareketlerinin aynı seste, farklı makam dizilerinde uygulanması (mandal ile değişen tel yükseklik farklılıklarına adaptasyon çalışmaları)

8E

Şekil 4.10 Etüt 8E

Hedefler: İnici motife çıkıcı sekvens, çıkıcı motife inici sekvens uygulamaları, 8 numaralı etütte aynı yöne hareket eden sekvensin alışkanlığını kırmak için türetilmiştir.

8F

$\text{♩} = 90$

O1 3 A1 3 O1 3 A1 3 A3 1 O3 1 A3 1 O3 1 A3

Şekil 4.11 8F

Hedefler: 8A egzersizindeki ardışık notalarda kullanılan, dönüşümlü sağ-sol mızrap hareketinin ezberinden yola çıkarak, farklı aralıklara uygulanması, 1. ve 3. parmakla çalma alıştırmaları.

8G

Sol Pentatonik

8H

Do Pentatonik

8I

Mi Minör

8J

Mi Minör 7

8K

Şekil 4.12 Etüt 8G, 8H, 8I, 8J, 8K

Hedefler: 8A egzersizinde kullanılan ezgi yönü, ardışık mızrap ve parmak benzerliğinin farklı dizi, mod ve aralıklara uygulanması.

♩=60

8

9

10

11

Şekil 4.13 Etüt 8, 9, 10, 11

Hedefler: 4/4'lük ölçü, iki oktav do dizisi sekvans çalışmaları, sağ-sol el ardışık mızrap, her yeni sekvans bir önceki sekvansın başından bir nota çıkartılarak düzenlenmiştir.

NOT: 8, 9, 10 ve 11. etütlerin, aşağıda belirtilen tüm mızrap hareketleri ile icrası tavsiye edilir: ♩ ♩ ♩ ♩, ♩ ♩ ♩ ♩, ♩ ♩ ♩ ♩, ♩ ♩ ♩ ♩, ♩ ♩ ♩ ♩, ♩ ♩ ♩ ♩

♩=60

12

Fine

D.C. al Fine

Şekil 4.14 Etüt12

Hedefler: Do dizisinde karma tartım ve aralıkların pekiştirilmesi, tekrar işaretlerinin uygulanması.

Şekil 4.15 Etüt 13, 14, 15, 16, 17, 18

Hedefler: Diyez işareti ve kalıcı mandal uygulaması, la minör dizisi, karma tartım ve bölgesel mızrap konumlandırma uygulamaları.

♩=90

Şekil 4.16 Etüt 19

Hedefler: 3/4 ölçü kalıcı ve geçici diyez işareti ve mandal uygulamaları.

♩=60

Şekil 4.17 Etüt 20

Hedefler: Kalıcı mandal, karmaşık mızrap uygulamaları.

Şekil 4.18 Etüt 21

Hedefler: Uzatma bağı ve uzatma noktası uygulamaları, senkop uygulamaları

Şekil 4.19 Etüt 22

Hedefler: Aynı telde bağlanan altere notayı sadece sağ mızrapla çalma, sonrasında mandalı hareket ettirerek, mızrapsız ses üretme.

Şekil 4.20 Etüt 23

Hedefler: 3/4'lük ölçü (semai usulü), kalıcı, geçici mandal uygulamaları ve mandal yardımıyla bağlı çalma.

Şekil 4.21 Etüt 24

Hedefler: Noktalı tartım, süsleme hazırlık ve tel seviyesi farkının belirgin olduğu artık ikili aralığı uygulamaları.

♩=100

25

A

B

26

A

B

Şekil 4.22 Etüt 25, A, B, 26, A, B

Hedefler: Sadece sağ ya da sadece sol el için belirginleştirilmiş tartıma diğer elin farklı zamanda dahil olarak mızrap dengesinin sağlanması. Mordan ön çalışması. Ardışık inici notaların icrasında ilk notanın seslendirilmesinden sonra pesteki notaya düşen mızrap teli çekerek beklediğinden, harekete geçtiği anda teli tınlatır. Mızrabın bu konumuna yönelik uygulamalar.

♩=100

27

A

B

Şekil 4.23 Etüt 27,A ,B

Hedefler: 25. ve 26. etütlerin mızrap sıralaması aynıdır. Ancak sürelerinin değişik uygulanması sadece sağ ya da sadece sol el için belirginleştirilmiş tartıma diğer elin farklı zamanda dahil olarak mızrap dengesinin sağlanması.

Şekil 4.24 Etüt 28

Hedefler: Kalıcı bemol ve diyez mandalı uygulaması, 6/8 ölçü

Şekil 4.25 Etüt 29

Üst Alt Mızrap Çalışmaları

Kanunda mızrap hareketleri iki farklı bölgeden; parmaktan ya da bilekten kuvvet alınarak yapılmaktadır. Üst Alt (Düz Ters) mızrap hareketini de bu etütlerde uygularken önce parmaktan mızrap ile çalınıp tüm etüt bittikten sonra bilekten mızrap hareketiyle tekrarlamak daha doğru olacaktır.

30 $\text{♩} = 60$

31

32

33

34

35

36

Şekil 4.26 Üst, Alt Mızrap

Şekil 4.27 Üst Alt Mızrap Etüt 31

Nihavend Etüt Üst Alt Karma Mızrap Uygulamaları

Şekil 4.28 Etüt 32

İnici Kromatik Çalışmaları 25 numaralı etütte kullanılan mızrap tekniği uygulaması
(Sadece sağ el)

Çıkıcı Kromatik Çalışmaları 22 numaralı etütteki aynı telde bağlanan altare notayı,
sağ mızrapla çalma sonrasında mandalı hareket ettirerek (mandal bağı), mızrapsız ses
üretme tekniği

Üst Alt Mızrapla (Bağısız) Çıkıcı Kromatik Çalışması

Şekil 4.31 Çıkıcı Bağısız Kromatik Etüt

Oktav Çalışmaları

Ellerin bölgesel konumlanmasına en iyi örnek oktav çalışmalarıdır. Sol el pes bölgede, sağ el ise tiz bölgede konumlanır.

Şekil 4.32 Oktav Etüt

♩=90

36

Şekil 4.32 Etüt 36

Süsleme Elemanları, Kısaltma İşaretleri

Çarpma Etüt: Kalıcı bemol, çarpma, 5/8' lik (Türk Aksağı) ölçü uygulaması

Yazılışı	Çalınışı	Yazılışı	Çalınışı

Şekil 4.33 Çarpma

Şekil 4.34 Çarpma Etüt

Mordan (Dokunma, Basamak)

Şekil 4.35 Mordan

Kanunda mordan iki farklı şekilde yapılabilmektedir; birincisi her ses için ayrı mızrapla istenen notayı tınlatarak, ikincisi ise aynı telde mandal ya da parmak yardımıyla istenen sesi bağlı çalarak. İkinci şekil her ses için uygun olmayabilir. Sadece küçük ikili aralığı içeren mordanlar için daha uygundur.

1. Tür Mordan

♩=90

38

Şekil 4.36 1. Tür Mordan

Yazılışı

1. Tür Çalınışı

2. Tür Çalınışı

38A

Şekil 4.37 1. ve 2. Tür Mordan

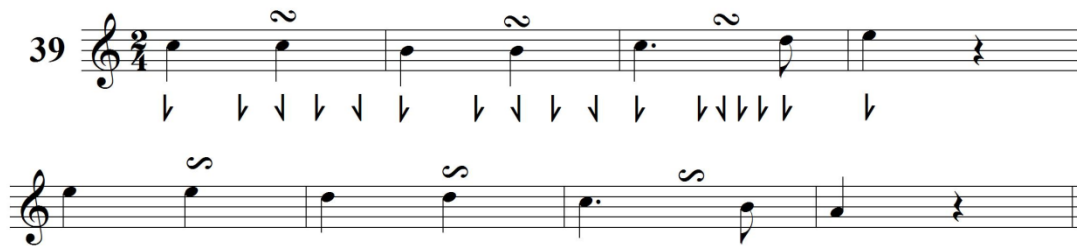
2. Tür Mordan

38B

Şekil 4.38 2. Tür Mordan

Grupettonun yazılışı ve çalınışı, nota olarak belirgin görünse de her çalgı için farklı bir uygulama şekli vardır. Kanun için bu uygulama, seslendirmede icracıya göre değişkenlik göstermektedir. Grupettoda kanun icracısından asıl beklenen uygulama; sonorite, inici ardışık üç notayı, mızrabı sürerek çalmakla mümkündür. Çıkıcı ardışık sesler için ise farklı mızrap şekliyle aynı sonoriteyi taklit etmek gerekmektedir. Grupetto için en çok kullanılan mızrap şekilleri şu şekilde gösterilebilir:

Çıkıcı grupetto için mızrap şekilleri : $\downarrow \downarrow \downarrow \downarrow$, $\downarrow \downarrow \downarrow \downarrow$, $\downarrow \downarrow \downarrow \downarrow$

68

Tremolo

Aynı sesin belirtilen süre sonuna kadar küçük değerlerle tekrarı olan tremolonun üç çizgili yazımında, tekrar değeri icracıya bırakılarak ölçüsüz hale dönüşmektedir. Sadece tekrar değerinin eşit olması yeterli olmaktadır.

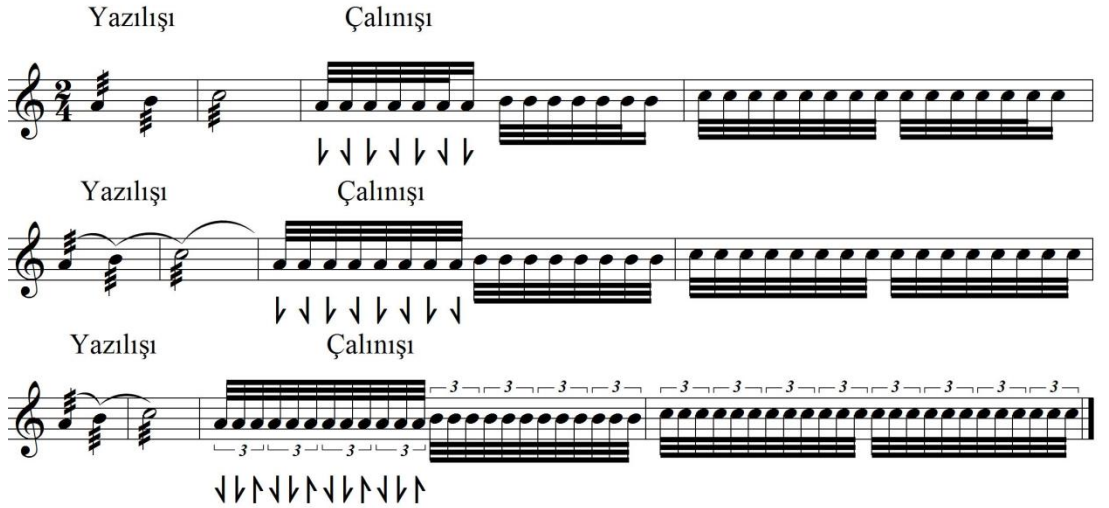

Şekil 4.42 Ölçülü Teremolo 1

Şekil 4.43 Ölçülü Tremolo 2

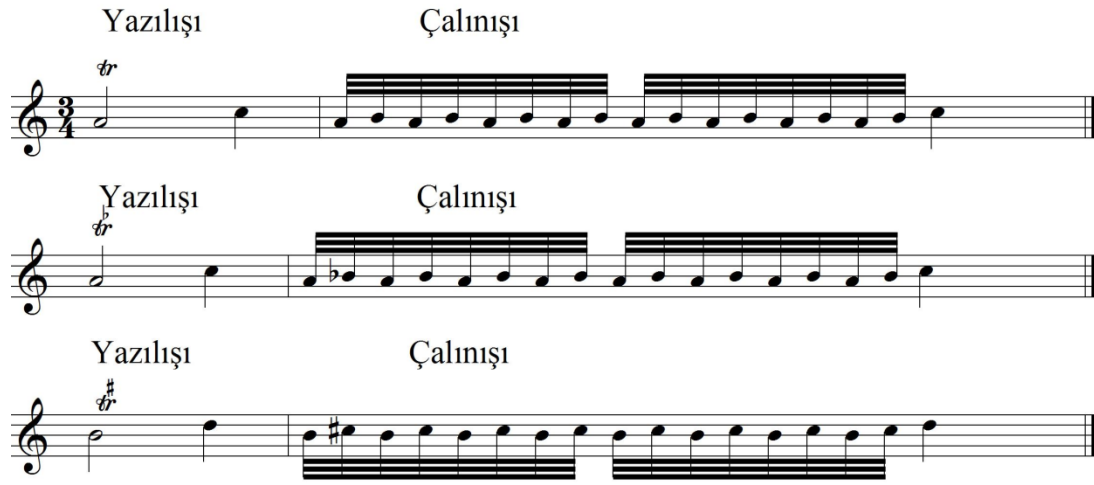
Kanunda ölçüsüz tremolo uygulaması; örnekte belirtilen şekilde mızrap vuruşları, sağ ve sol elin ardışık kullanımına yönelik uygulamalardır. Sadece sağ ya da sol elin üst alt (düz ters) vuruşuyla da tremolo yapılabilmektedir.

Şekil 4.44 Bağlı, Bağısız, Ölçüsüz Tremolo

Trill

Yazılışı Çalınışı

Yazılışı Çalınışı

Yazılışı Çalınışı

Şekil 4.45 Trill

Trill Tremolo

Şekil 4.46 Trill Tremolo

Polifonik Yazım

Kanun aynı zamanda çok sesli bir çalgı olduğu için gerek iki porte gerekse tek porte üzerinde, polifonik notasyon uygulamalarına da yer vermek gerekmektedir. Bu notasyonda sapları yukarı yazılan notalar sağ el, sapları aşağı yazılan notalar sol el ile icra edilmelidir. Başka bir ifade ile tiz bölgedeki notalar sağ el ile pes bölgedeki notalar sol el ile icra edilmelidir.

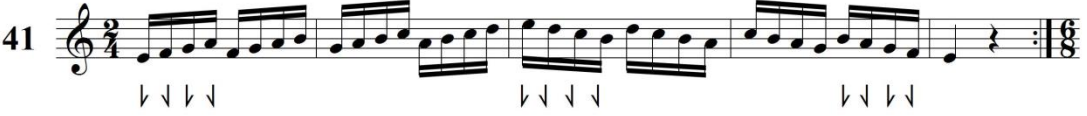
Şekil 4.47 Polifonik Yazım

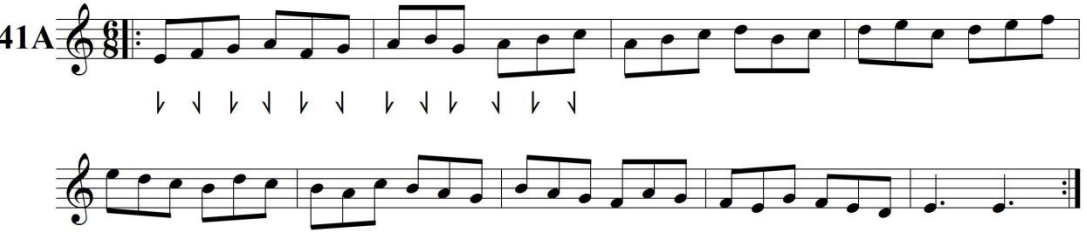

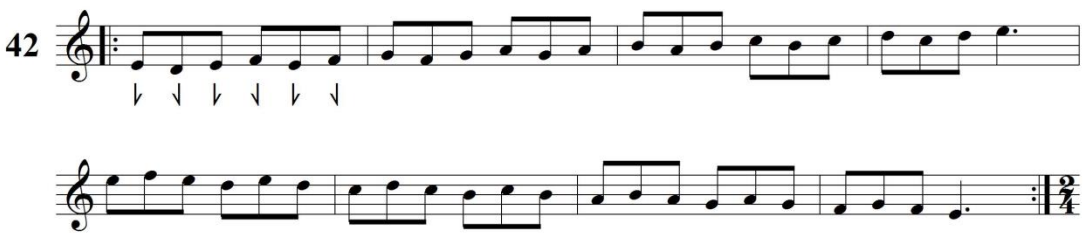
Şekil 4.48 Polifonik Yazım, Poliritim

Tartım ve Mızrap Örüntüsünün Ölçü ile Ters Düştüğü Uygulamalar

Polyritim ön çalışması

41

41A

42

42A

Şekil 4.49 Asimetrik Etüt

43

Şekil 4.50 Polifonik Yazım Asimetrik Etüt

Kanunda Geleneksel Süsleme Teknikleri Varyasyon

Türk Müziği icrasında kullanılan geleneksel süslemeler, aslında varyasyondan çok da uzak olmayan süslemelerdir ve bir heterofonik yapı oluşturmaktadır. Kullanacağımız etüt ve uygulamalar, varyasyon temelli ve Klasik Türk Müziği, Halk Müziği, v.b. ayırt etmeksizin icraya katılan örnek süsleme çeşitleridir. Uygulama alanları döneme ve türe göre değişkenlik gösterebilir.

Ana Motif Var.1 Var.2 Var.3

44

Var.4 Var.5

Var.6 Var.7

Şekil 4.51 Süsleme, Varyasyon

Ana Motif Var.1 Var.2

44A

Var.3 Var.4 Var.5

Şekil 4.52 Süsleme Varyasyon 2

Uygulama Etüleri ve Eserleri

Başlangıç seviyesindeki makamsal etüt ve eserlerde, altere sesler ve donanım için sadece tonal müzik işaretleri kullanılmıştır. Burada amaç öğrencinin diyez gördüğünde mandal kaldırma hareketini, bemol gördüğünde ise mandal indirme hareketini refleks haline getirmesidir. Perde hassasiyeti, komalı ve mikrotonal aralıkların daha sonra işlenmesi planlanmıştır.

Nihavend Etüt

Deniz Göktaş

Şekil 4.53 Etüt 45 Nihavend

Hicaz Etüt

Deniz GÖKTAŞ

Şekil 4.54 Etüt 46 Hicaz

Re Minör Etüt

Deniz GÖKTAŞ

Şekil 4.55 Etüt 47 Re Minör

Örnek Şarkı

Deniz GÖKTAŞ

48

1.

2.

Şekil 4.56 Etüt 48

Rast Etüt

Deniz Göktaş

Şekil 4.57 Etüt 49 Rast 5/8

Hicaz Etüt

Deniz Göktaş

Şekil 4.58 Etüt 50 Hicaz 7/8

Nikriz Etüt

♩=100 Deniz Göktaş

51

Şekil 4.59 Etüt 51 Nikriz 9/8

Hicazkar (Dügah Aktarımlı) Etüt

♩=60 Deniz Göktaş

52

Şekil 4.60 Etüt 52 Hicazkar Asimetrik

Hicaz Saz Eseri

$\text{♩} = 120$

Deniz Göktaş

Şekil 4.61 Etüt 53 Hicaz

Nihavend Etüt

Deniz Göktaş

♩=90

54

mf *f* *mf* *p* *p* *ff*

Şekil 4.62 Etüt 54

Nihavend Longa

Kevser Hanım

♩=90

55

TESLİM

Fine

D.C. al Fine

Şekil 4.63 Nihavend Longa

Hicaz Zeybek

♩=120

Deniz Göktaş

Şekil 4.64 Hicaz Zeybek

Nihavend Sirto

Arif Sami Tokar

♩=90

Şekil 4.65 Nihavend Sirto

Sultaniyegah Oyun Havası

♩=90

Aslan Hepgür

Şekil 4.66 Sultaniyegah Oyun Havası

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda (Kanun eğitime ilişkin 11 adet yerli, 2 adet yabancı metot vb. kaynak ve 3 adet tez) başlangıç seviyesine yönelik mızrap hareketlerinin şekilsel ifadesinin (duate), parmağın hareketi (üst/alt, düz/ters mızrap), hangi elin kullanıldığı ve mızrap/ parmak tercihi konularında yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Sağ/Sol el tercihinin rakamsal ifade ile gösterilmesinin de, parmakla çalım uygulamalarında kullanılan rakamlarla karışacağı sonucuna varılmıştır. Buna yönelik, mızrabın hangi elle ve hangi yönde hareket edeceğini belirten ve başka amaç için kullanılmayan yeni bir şekilsel ifade gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu şekilsel ifade; sadece tek bir işaretin yönü değiştirilerek oluşturulmuş ve sağ/sol el ile üst/alt mızrap tercihinde kullanılması önerilmektedir. Bununla birlikte rakamla gösterilen ifadelerin sadece parmakla çalım için kullanılması gerektiğine inanılmaktadır. Dördüncü bölümde sunulan bütün etütler bu yeni şekilsel ifadeler kullanılarak yazılmıştır

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, başlangıç seviyesinde gösterilen etütlerin ve bilgilendirmelerin sağ-sol elin bölgesel konumlanmasını desteklemediği tespit edilmiştir. Buna yönelik sağ elin kanunun tiz bölgesinde, sol elin kanunun pes bölgesinde konumlanmasını sağlayan etütlerin oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Kullanılan tüm ezgi elemanlarının (tartım, usül, ton, aralık v.b.) öğretimi için de bölgesel konumlanma öncelikli etütler önerilmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynakların çoğunluğunun dörtlük nota değeri içerisinde oluşan tartım kalıplarına yönelik etütlere yer verdiği tespit edilmiş; ancak bu tartım kalıplarının farklı mızrap uygulamalarında yetersiz kaldığı sonucuna varılmıştır. Az sayıda kaynağın ise öncelikli nota yerlerinin öğretime yönelik olarak büyük değerli notalar ile eğitime başlamış olduğu ve tartım kalıplarına ilişkin etütleri daha sonraki konularda işlediği tespit edilmiştir. Başlangıç seviyesi kanun eğitim modelinde, mızrap hareketlerinin dengesi ve sonoritesi düşünüldüğünde, kullanılacak etütlerde dörtlük nota değeri içerisinde oluşan tartım kalıplarının, hem sağ-sol el dengesini sağlaması hem de sağ-

sağ, sol-sol, sol-sağ mızrap durumlarını da içeren ezgisel hareketleri desteklemesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, başlangıç seviyesine yönelik etütlerde kullanılan usul ve ölçülerin yeterli ve gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu gereklilik doğrultusunda etütler çoğaltılmış ve dördüncü bölümde paylaşılmıştır.

Araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, başlangıç seviyesine yönelik etütlerde genellikle do (kaba çargah), doğal dizisinin tercih edildiği tespit edilmiştir. Çok az kaynağın re ve mi doğal dizileri kullandığı, bazı kaynakların ise etütlerde doğal diziyi tercih etmediği görülmüştür. Tel seviyelerinin aynı olmasından dolayı doğal dizilerin kullanılması doğru bir yaklaşım olmasına karşın, etütlerde kullanılan ses bölgesinin, kanunun ağırlık merkezinde olmamasından dolayı dizler üzerindeki dengenin sağlanması ve bölgesel konumlanma için doğru bir tercih olmadığı sonucuna varılmıştır. Başlangıç seviyesi kanun eğitim modelinde tel seviyelerinin aynı olduğu sol aktarımlı doğal ton, makam ve modlar tercih edilmiş, kanunun orta ses bölgesindeki (dügah, segah, çargah, neva v.b.) notaların tercih edilmesi gerektiği düşünülmüştür. Dördüncü bölümde bulunan 1-8 arasındaki etütler bu hedeflere yönelik olarak planlanmıştır.

Araştırmanın altıncı alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, başlangıç seviyesine yönelik etütlerde çok az sayıda kaynağın evrensel notasyon uygulamalarına yer verdiği tespit edilmiş, bu kaynakların da etütlerde yetersiz kaldığı görülmüştür. Dolayısıyla başlangıç seviyesi kanun eğitim modelinde evrensel notasyonda kullanılan; fakat Türk müziği notalarında daha tam yerleşmemiş işaret, nüans ve kısaltma işaretlerine karşı refleks oluşturma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dördüncü bölümde paylaşılan tüm etütlerde metronom ve nüans işaretleri uygulamalarına yer verilmiş, diğer işaretlendirmeler 37-40 arasındaki etütlerde örneklenmiştir.

Araştırmanın yedinci alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, başlangıç seviyesi kanun eğitimi için genellikle tartım öncelikli bir yol izlendiği ve bu yolda ezgisel hareketliliğin de kullanıldığı tespit edilmiştir. Ellerin bölgesel konumlanması ve bu konumda mızrabın hareketi pekişmeden ezgisel harekete geçildiği sonucuna varılmıştır. Başlangıç seviyesi kanun eğitimi için öncelik

ses üretme hareketi (mızrap vuruşu) ve bu hareketin kısa sürelerde, eşit vurguda sağ-sol elde tekrarı olduğundan tartım öncelikli bir eğitim planlaması önerilmektedir. Buna yönelik bilgilendirmeler ve etütler ekte sunulmuştur.

Araştırmanın sekizinci alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; başlangıç seviyesi kanun eğitimi için çok az sayıda kaynağın polifonik nota yazım örneklerine yer verdiği tespit edilmiştir. Bunlara yönelik etütlerin çoğaltılması ve çeşitlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Dördüncü bölümde sunulan etütlerde farklı polifonik nota yazımı uygulamalarına yer verilmiş ve hem parmak hem de mızrap uygulamalarına ilişkin etütler paylaşılmıştır.

Araştırmanın dokuzuncu alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, kanunda ses üretme teknikleri hakkında herhangi bir bilgilendirmenin yapılmadığı tespit edilmiştir. Bunlara yönelik bilgilendirmenin yapılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Mızrap hareket noktasının, sonorite ve hıza olan etkisi düşünüldüğünde, etütlerdeki ifadelere göre ses üretme tekniğinin değişkenliği söz konusudur. Buna yönelik bilgilendirmenin her etütten önce yapılması gerekmektedir. Dördüncü bölümde sunulan etütler ve konu sıralaması bu tekniklerin doğal gelişimini destekleyecek biçimde planlanmıştır.

Araştırmanın onuncu alt problemine ilişkin elde edilen bulgulara; incelenen kaynaklarda, başlangıç seviyesi kanun eğitiminde nota yerleri ve buna paralel olarak mandal düzeneğine ilişkin bilgilendirmenin yapıldığı tespit edilmiş; ancak bu bilgilendirmenin, eski tip kanunları ve diğer ülkelerde icra edilen kanunları kapsamadığı sonucuna varılmıştır. Beşli çemberinden ortaya çıkan diyez sırası ve buna bağlı azalan diyez mandalı bilgisinin tüm kanunları kapsadığı bilinmektedir. Dolayısıyla nota yerleri ve mandal düzeneği hakkında verilen bilgilendirmenin bu yönde yapılması gerektiğine inanılmaktadır.

Araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgulardan ortaya çıkan sonuç ve önerilerin dışında; mesleki müzik eğitimi kurumlarında verilen kanun eğitiminin, Türk müziğinin ve Türkiye'de yaşayan müziklerin notasyonu ile pekiştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. İcracının evrensel notasyondan haberdar olması gerekliliği muhakkaktır. Tüm bunların ışığında kanunun icrası, eğitimi ve gelişimi alanlarına katkı sağlayacak öğretim ve müfredat alanlarında sürekli çalışmalar yapılması gerektiğine inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aksungur, A. U. (2010). *Kanun sazının icrası öğretim teknikleri karşılaştırmalı kanun metodu analizleri ve kanun eğitimi etütleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Aliyeva, T. (2014). *Qanun mektebi*. Bakü: Zya NPM.
- Altès, J. H. (1880). *Method for the Boehm Flute*.
- Aydın, B. (2007). *Kanun metodu*. İzmir: Can Fotokopi.
- Aydoğdu, G., ve Aydoğdu, T. (2004). *Kanun metodu*. İstanbul: Yurtrenkleri Yayınevi.
- Aydoğdu, T., ve Aydoğdu, G. (2004). *Kanun metodu*. İstanbul: Yurtrenkleri Yayınevi.
- Baktagir, G. (2014). *Kanun sazında sağ ve sol el için yazılmış teknik geliştirici etütler ve saz eserleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Behar, C. (1998). *Aşk olmayınca meşk olmaz*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berkman, E. (2012). *Kanun virtüözü, besteci ve eğitimci Haçatur Avetisyan (1926 - 1996) ve kanun çalgısı özelinde Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nde (1920 - 1991) müziğin dönüşümü*. Sanatta Yeterlilik Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Can, M. (2018). Lisans Düzeyinde Kanun Eğitimi Alan Öğrencilerin, Kanun Dersinin İşlenişine İlişkin Görüş ve Önerileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 233-238.
- Çiftçi, K. K. (2022). Kanun metotlarında yer alan örnek eserlerin incelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(56), 644-656.
- Çoban, S. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı eğitimi dersi dönem sonu sınavları ile ilgili düşünceleri: (Marmara Üniversitesi örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(31), 115-127.
- Elkaya, H. (2019). *Kanun eğitiminde kullanılan metotların karşılaştırılması ve incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ordu.
- Erten, C. F., ve Çilden, Ş. (2018). Kulaktan (işitsel temelli) öğretim yöntemi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 248-267.
- Günalçın, S. (2010). *Kanun metotlarının sağ ve sol el teknikleri açısından incelenmesi ve bu tekniklerin kanun eğitimine yönelik olarak örnek eserler üzerinde gösterilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güner, B. B. (2014). Meşk ve metot: sözlü kültürden yazılı kültüre çalgı eğitiminde değişim. *Müzik Eğitimi*, 9, 1-10.
- Hafızoğlu, Ö. (2009). *Kanun egzersizleri ve eğitimi*. Trabzon: Gündüz Ofset.
- Karaduman, H. (2007). *Kanun metodu*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Karaelma, B. (2009). Türk müziğinde kanun eğitimi ve kanun metotları üzerine bir inceleme. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(22), 129-138.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kırımlıoğlu, V. (2011). *Başlangıç seviyesinde kanun için etütler*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mutlu, Ü. (1985). *Kanun metodu 1*. İstanbul: Günlük Ticaret Gazetesi Tesisleri.
- Özden, Ö. (2012). *Kanun için egzersizler*. Ankara: Pegem Akademi.

- Özen, N. (2004). Çalgı eğitiminde yararlanılan müzik eğitimi yöntemleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2).
- Somakçı, P. (2001). *Kanun öğretimine giriş*. İstanbul: Haliç Üniversitesi.
- Suzuki, S. (1978). *Violin* (Vol. 1). Miami: Warner Bros Publication.
- Şençalar, İ. (1976). *Kanun öğrenme metodu*. İstanbul: Müzik Dünyası Yayınları.
- Taşçı, A. L. (1978). *Kanun öğrenme metodu*. Elazığ: Elazığ Musiki Konservatuvarı Derneği Yayınları.
- Teoman, B. (2012). *Kanun icra teknikleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tezelli, T. (1997). *Kanun metodu*. İstanbul: Turhan Tezelli Müzik Evi.
- Toksoy, A. (2006). *Kanun eğitiminde teknik çalışma ve süsleme elemanlarını içeren etütler*. Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Toksoy, A. (2018). *Kanunda süsleme ve modern çalış teknikleri için alıştırmalar - etütler*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Türki Musikisi Devlet Konsevatuarı Yayınları.
- Torun, M. (2019). *Ud metodu*. Ankara: Porte Müzik Eğitim Merkezi.
- Uçan, A. (1994). Türkiye’de müzik araştırmalarına genel bir bakış ve KKÜ I. Ulusal müzik araştırmaları öğrenci kurultayı. *Çevrimiçi Müzik Bilimleri Dergisi*, 2(3), 9-36.
- Xoltajiyev, A. (2005). *An'anaviy qonun cholg'usi ijrochiligi* Taşkent.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Deniz GÖKTAŞ

Doğum Tarihi ve Yeri

E-posta

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : G.Ü.G.E.F Müzik Eğitimi Bölümü 1991
- **Yüksek Lisans** :

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

Yıl(lar) Görev : 1997-2001 arası MEB Yaşar Doğu İ.Ö.O. ve Ankara A.G.S.L.

Yıl(lar) Görev : 2001-2020 arası Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar
Gnl. Müd. Türk Dünyası Müzik ve Halk Dansları Topluluğunda saz sanatçısı,
2020'den itibaren Sanat Yönetmen Yardımcısı görevini sürdürmektedir.

Yıl(lar) Görev : Geçici, sezonluk görevlendirmeler 1991'den itibaren TRT
Kurumunda saz sanatçılığı ve müzik yönetmenliği, GÜGEF. Müzik Eğitimi
Bölümü, Ankara AGSL ve Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinde kanun
öğretmenliği.